

Länsstyrelsen
Skåne

SAMMANFATTANDE REDOGÖRELSE

Av samverkan med den nationella planen för omprövning av vattenkraft i Vege ås avrinningsområde

Titel: Sammanfattande redogörelse av samverkan kring den nationella planen för omprövning av vattenkraft i Vege ås avrinningsområde

Utgiven av: Länsstyrelsen Skåne
Vattenenheten
205 15 Malmö
Telefon 010-224 10 00

Copyright: Länsstyrelsen Skåne

Diarienummer: 531-45560-2021

ISBN: 978-91-7675-301-9

Rapportnummer: 2022:33

Publicerad år: 2022

Omslagsbild: Möllarps säteri, foto Länsstyrelsen

Förord

Länsstyrelsen har lett samverkan för prövningsgruppen 95_1 Vege å där ett vattenkraftverk är anmält till den nationella planen för omprövning av vattenkraft (NAP) och ska lämna in sin ansökning om moderna miljövillkor senast den 1 september 2023.

För att vattenkraftsanläggningar ska kunna få tillstånd med moderna miljövillkor finns det behov av miljöanpassningar enligt bästa möjliga teknik. Bland det som miljöanpassningarna ska leva upp till är bland annat att inte äventyra att gällande miljö kvalitetsnormer nås, att inte försvåra möjligheterna att uppnå bevarandemålen för naturtyper och arter inom Natura 2000-områden, och att inte försvåra möjligheterna att uppnå respektive upprätthålla en gynnsam bevarandestatus för berörda arter som finns upptagna i artskyddsförordningen. Vid planeringen av miljöanpassningarna ska det även tas hänsyn till kulturmiljövärden samt effektiv tillgång på vattenkraftsel.

Denna rapport redogör för länsstyrelsens samverkan med verksamhetsutövaren och de intresseorganisationer, myndigheter och kommuner som deltagit och bidragit med sina kunskaper om vad som är viktigt att ta hänsyn till vid miljöanpassning av vattenkraftsanläggningen. Underlaget som sammanställts ger även en överblick över andra insatser som kan behöva vidtas vid sidan om NAP-arbetet för att uppnå största möjliga miljönytta med åtgärdsarbetet i Vege å avrinningsområde.

Innehållsförteckning

FÖRORD.....	3
SAMMANFATTNING NULÄGESBESKRIVNING VEGE Å.....	5
SAMMANFATTNING ANALYS OCH FÖRSLAG PÅ MILJÖANPASSNINGAR ..	7
BAKGRUND OCH REDOVISNING AV SAMVERKANSPROCESSEN.....	8
BILAGA 1 NULÄGESBESKRIVNING VEGE Å.....	11
BILAGA 2 REMISSAMMANSTÄLLNING NULÄGESBESKRIVNING VEGE Å....	43
BILAGA 3 ANALYS OCH FÖRSLAG PÅ MILJÖANPASSNINGAR.....	54
BILAGA 4 REMISSAMMANSTÄLLNING ANALYS OCH FÖRSLAG.....	66
BILAGA 5 ORDLISTA.....	71

Sammanfattning nulägesbeskrivning

Nulägesbeskrivningen återfinns i sin helhet i bilaga 1. I nulägesbeskrivningen sammanställs och redovisas befintligt underlag som kan vara relevanta i för vattenkraft och dammar i avrinningsområdet. Verksamhetsutövaren bidrog med uppgifter om sin anläggning. I bilaga 2 finns inkomna remissvar och redovisning av olika uppfattningar kopplat till nulägesbeskrivningen.

Vege ås avrinningsområde (HARO 95) är markerat i figur 1 och domineras av jordbruksmark (ca 61 procent) och skogsmark (ca 22 procent), är sjöfattigt och kraftigt utdikat. Vege ås huvudfåra flyter från Söderåsen genom ett flackt åkerlandskap för att slutligen mynna i Skälderviken. Sommartid har ån låga syrgashalter nedströms Bjuv. I huvudfåran mynnar ett antal större biflöden, varav de största är Hasslarpsån, Humlebäcken, Hallabäcken, Örjabäcken, Boserupsbäcken, Möllebäcken och Billesholmsbäcken. Liksom huvudfåran är dessa biflöden starkt dikningspåverkade. Avrinningsområdets flacka karaktär har medfört att dammar främst återfinns i avrinningsområdets övre delar.

Figur 1. Vege å avrinningsområde med vandringshinder. Definitiva vandringshinder markerade med röda punkter och partiella vandringshinder markerade med gula punkter. NAP-anläggningen Möllarps säteri är ett definitivt vandringshinder. Vandringshinder syns tydligare i figur 6.

Eftersom det under de tio senaste åren har genomförts åtgärder i syfte att restaurera strömvattenmiljöer och återskapa fria vandringsvägar i Vege ås vattensystem finns det relativt goda passagemöjligheter vid vandringshinder och en

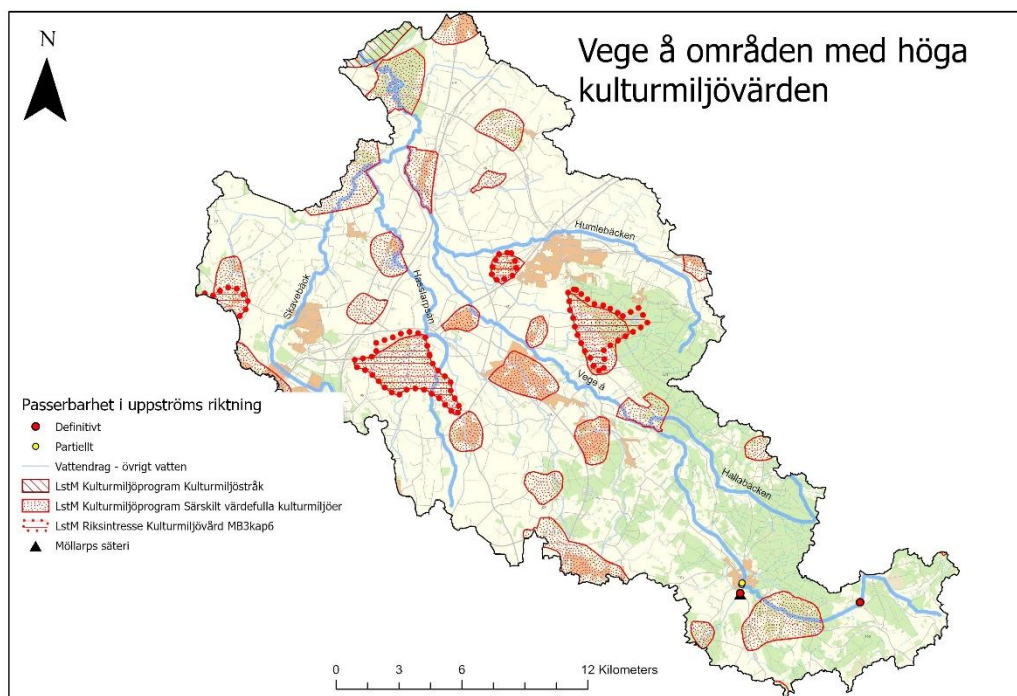

förhållandevis god konnektivitet i huvudfåran och dess större biflöden. Biologisk mångfald kopplat till strömvattenmiljöer finns framför allt i de övre delarna av huvudfåran och Hallabäckens dalgång. Här finns flera skyddsvärda fiskarter såsom flodnejonöga, ål, öring och lax. I Vege å förekommer även skyddsvärda vattenanknutna arter såsom kungsfiskare, forsärsla, strömstare och utter.

Vege ås huvudfåra har bedömts ha en måttlig ekologisk status och är framför allt påverkad av övergödning, men då ån är rätad och rensad är även morfologi och hydrologi påverkad. Av de relativt få dämmena är Åkarps mölla, belägen högt upp i avrinningsområdet, det enda definitiva vandringshindret i huvudfåran. Den enda NAP-anläggningen, Möllarps säteri, ligger i ett litet biflöde klassat som övrigt vatten och ligger precis uppströms Kågeröd, svart triangel i figur 1.

I Kulturmiljöregistret är området kring Möllarps säteri registrerat som gårds-/bytomt med status som möjlig fornlämning. Kvarnen, kvarnrännan och kvarndammen har dessutom av länsstyrelsen bedömts utgöra oregistrerade fornlämningar, vilka bör införas i Kulturmiljöregistret, då alla beståndsdelar i kvarnmiljön är uppförda före 1850. Vid planering av arbeten är utgångspunkten att undvika inverkan på fornlämningar. Om kända fornlämningar ändå berörs av arbeten krävs tillstånd till ingrepp i fornlämning från länsstyrelsen. Tillståndet kan villkoras med att arkeologiska undersökningar genomförs på verksamhetsutövarens bekostnad.

Länsstyrelsen Skåne har under ett antal år arbetat med att dokumentera och värdera ett stort antal kvarnmiljöer i länet utifrån deras kulturhistoriska värden. Möllarps säteri bedöms ha ett högt kulturhistoriskt värde. Helhetsmiljön är en blandning av en tidstypisk säterimiljö från 1800-talet, med moderna inslag byggda på ett sätt så att de inkluderas i den äldre miljön. De högst värderade beståndsdelarna i miljön är säteribyggnaden, samt att den gamla kvarnmiljön är komplett med alla beståndsdelar kvar, såsom: kvarngrunden, kvarndammen, dammkroppen, vattenfallet, trappa av kvarnstenar och kvarnränna med stenslodd kanal. Eventuella miljöåtgärder kommer behöva utformas med hänsyn till den känsliga kulturmiljön. Fortsatta utredningar behöver därför klargöra hur miljöanpassningar kan utformas för att negativ inverkan på kulturmiljön ska kunna minimeras. Olika alternativ kan behöva analyseras och utvärderas och konsekvenserna av valda åtgärder kan behöva redovisas.

Figur 2. Riksintressen för kulturmiljövården samt regionalt särskilt värdefulla kulturmiljöer och stråk. NAP-anläggningen Möllarps säteri ingår inte i något av de utpekade områdena.

Sammanfattning av analys och förslag på miljöanpassningar

Möllarps säteri ligger i ett litet biflöde relativt högt upp i avrinningsområdet och vid anläggningen är det troligt att det funnits ett naturligt partiellt vandringshinder. I det lilla delavrinningsområdet uppströms Möllarps säteri finns en del dammar, våtmarker och små sjöar som utgör lämpliga uppväxtområden för ål. Med bland annat detta som bakgrund ser länsstyrelsen behov av:

- Passagelösningar för ål i upp och nedströms riktning förbi vattenkraftsanläggningen.
- Villkor som säkerställer tillräckliga flöden i olika anläggningsdelar så att de har erforderlig funktion under olika vattenförhållanden, och säkerställer en god anlockning.
- Villkor kring anläggningens drift.

Omfattningen på analysen och samverkan kopplat till analysen har anpassats till att det bara är ett vattenkraftverk i ett mindre biflöde till Vege å. De yttranden som inkommit under samverkan har hjälpt till att lyfta och diskutera många olika värden som kan beröras i och med förslag på miljöanpassningar. Underlaget ger

verksamhetsutövaren goda förutsättningar att genomföra miljöanpassningarna med minsta möjliga påverkan på dessa värden.

I bilaga 4 finns inkomna synpunkter på analys och redovisning av olika uppfattningar. Verksamhetsutövaren har i samverkan inte lämnat några egna förslag på miljöanpassningar utan arbetar i nuläget med att ta fram dem. Länsstyrelsen har gärna en fortsatt dialog med verksamhetsutövaren om den detaljerade utformningen av miljöanpassningarna.

Bakgrund och redovisning av samverkansprocessen

Länsstyrelsen har lett samverkan för prövningsgruppen 95_1 Vege å där ett vattenkraftverk i Vege å är anmält till den nationella planen för omprövning av vattenkraft (NAP). Verksamhetsutövaren ska lämna in sin ansökning om moderna miljövillkor senast den 1 september 2023.

Syftet med samverkansprocessens är att alla vattenkraftverk inom en prövningsgrupp ska kunna förSES med moderna miljövillkor på ett sätt som innebär största möjliga nytta för vattenmiljön och en effektiv tillgång till vattenkraftsel. Samverkan syftar också till att underlätta för verksamhetsutövare att ta fram ansökningar i enlighet med 22 kap. miljöbalken, att minska behovet av kompletteringar och att underlätta den kommande domstolsprocessen.

För att vattenkraftsanläggningar ska kunna få tillstånd med moderna miljövillkor finns det behov av miljöanpassningar enligt bästa möjliga teknik. Bland det som verksamheterna genom miljöanpassningarna ska leva upp till är bland annat att inte äventyra att gällande miljö kvalitetsnormer nås, att inte försvåra möjligheterna att uppnå bevarandemålen för naturtyper och arter inom Natura 2000-områden, och att inte försvåra möjligheterna att uppnå respektive upprätthålla en gynnsam bevarandestatus för berörda arter som finns upptagna i artskyddsförordningen. Vid planeringen av miljöanpassningarna ska det även tas hänsyn till kulturmiljövärden samt effektiv tillgång på vattenkraftsel.

Figur 3. Schematisk bild över olika steg i den regionala samverkansprocessen.

I samverkan har verksamhetsutövaren för vattenkraftverket, intresseorganisationer, myndigheter och kommuner deltagit och bidragit med sin

kunskap om vad som är viktigt att ta hänsyn till vid miljöanpassningen av vattenkraften. I figur 3 visas en schematisk bild över samverkansprocessen. I inledningen av samverkansprocessen tog länsstyrelsen kontakt med verksamhetsutövaren och informerade om NAP-processen och befintligt material om Vege ås avrinningsområde. Arbetet gick sedan vidare med fältbesök hos verksamhetsutövaren och länsstyrelsen tog fram en nulägesbeskrivning som sammanställde de värden i avrinningsområdet som kan vara viktiga att ta hänsyn till i arbetet med miljöanpassning av anläggningen. Utifrån nulägesbeskrivningen gjorde länsstyrelsen en analys av vilka miljöanpassningar som behövs och hade ett möte med verksamhetsutövaren. Länsstyrelsen tog därefter fram en skriftlig redogörelse av behovet av miljöanpassningar, som deltagarna i samverkan fick möjlighet att lämna synpunkter på.

I tabell 1 finns en lista på de organisationer som bjöds in att delta i samverkansprocessen. Dessa bjöds in att delta vid stormöte om nulägesbeskrivningen den 8 december 2021, svara på remiss av nulägesbeskrivning samt bjöds in att lämna synpunkter på analysen. Samtliga möten under samverkansprocessen har dokumenterats av länsstyrelsen. Länsstyrelsen fortsätter gärna dialogen med verksamhetsutövaren om den detaljerade utformningen av miljöanpassningarna.

Tabell 1. Lista på inbjudna till samverkansprocessen (fortsätter på nästa sida).

Havs- och vattenmyndigheten
Naturvårdsverket
Riksantikvarieämbetet
Energimyndigheten
Svenska kraftnät
MSB
Kammarkollegiet
Jordbruksverket
Försvarmakten
Skogsstyrelsen
Vattenmyndigheten (VH)
SMHI
Ängelholms kommun
Svalövs kommun
Bjuvs kommun
Åstorps kommun
Helsingborgs kommun
Svensk vattenkraftsförening SVAF

Vattenkraftens vänner
Skånes vattenkraftsförening
Sportfiskarna
Klippans sport & fiskevårdsförening
Älvräddarna
Naturskyddsföreningen Skåne
Södra Sveriges Sportfiske Klubb
Helsingborgs Sportfiske & Fiskevårdsklubb
Ängelholms Sport- och Fiskevårdsförening
Skånes hembygdsförbund
Vattenhistoriskt nätverk
Föreningen Skånska möllor
Mölleriketföreningen
Röstångabygdens kulturförening
LRF
Skåne-Blekinge Jordägareförbund
Södra skogsägarna ekonomisk förening
Naturskyddsföreningen Söderåsen
Skånes kanotförbund
LRF Skåne
Verksamhetsutövare Möllarps Säteri
Vegeåns fiskevårdsområde
Nordvästskånes kustvattenkommitté (NVSKK)
Kattegatts kustvattenråd
Naturskyddsföreningen

Bilaga 1 Nulägesbeskrivning Vege å

Innehåll

BILAGA 1 NULÄGESBESKRIVNING VEGE Å.....	11
INLEDNING.....	12
Syftet med nulägesbeskrivningen.....	13
Hur har nulägesbeskrivningen tagits fram?.....	13
VEGE Å AVRINNINGSOMRÅDE	13
MILJÖKVALITETSNORMER	16
Ekologisk status.....	16
Konnektivitet.....	17
Hydrologisk regim och morfologiskt tillstånd	19
FISK	21
SKYDDADE OMRÅDEN	23
Natura 2000-områden och naturreservat.....	23
Värdefulla vatten.....	23
Riksintressen	24
SKYDDADE ARTER OCH LIVSMILJÖER	25
RESTAURERINGSARBETEN	26
VATTENKRAFT	29
Tillstånd.....	30
Lagstiftning	32
Vattentillgång och framtida klimat.....	33
KULTURMILJÖ.....	35
Generella förhållningssätt och hänsyn till kulturmiljön.....	35
Områden och miljöer som kräver särskild hänsyn	36
Särskilt utpekade värdefulla kulturmiljöer.....	36
Fornlämningar.....	36
Kulturhistorisk dokumentation på anläggningsnivå	38
Sammanfattande prioriteringar och behov av kompletteringar	39
ÖVRIGA INTRESSEN.....	39
Hydrologiska mätningar	39
Nyckelbiotoper i skogen.....	40
LÄNKAR.....	41

Inledning

Att ta fram och sammanställa nulägesbeskrivningar ingår som en del av den regionala samverkan som länsstyrelsen ansvarar för inom den nationella planen för omprövning av vattenkraft (NAP)¹. Denna nulägesbeskrivning har tagits fram för Vege å avrinningsområde där verksamhetsutövare som anmält sig till NAP ska lämna in sina ansökningar för prövning för moderna miljövillkor senast den 1 september 2023.

I figur 1 visas en schematisk bild över samverkansprocessen. Första steget i samverkan är inledning med uppstart av arbetet och en första kontakt med verksamhetsutövare. Nulägesbeskrivningen redogör för förhållanden av betydelse för de kommande prövningarna och utgör ett underlag till analysfasen. Analysfasen förtydligar vad som behövs för moderna miljövillkor och ger underlag för verksamhetsutövarna att ta fram förslag på miljöanpassningar. Efter att nulägesbeskrivning och analys och förslag remitterats till deltagarna i den regionala samverkan sätter länsstyrelsen ihop en redovisning av samverkansprocessen. Länsstyrelsen har i arbetet utgått från Havs- och Vattenmyndighetens (HaV) vägledning om samverkan inför prövning enligt den nationella planen².

För att skapa ett bra underlag för att ta fram förslag på miljöanpassningar har länsstyrelsen tagit hjälp av de aktörer och intressenter som har god kunskap om de anläggningar och de miljöer som omfattas av prövningsgruppen. Verksamhetsutövare av vattenkraft har ansvar för att lämna uppgifter om sina anläggningar. I analysfasen så analyseras och bedöms behovet av miljöanpassningsåtgärder vid aktuell anläggning, med ett helhetsperspektiv för avrinningsområdet som utgångspunkt.

Figur 1. Schematisk bild över olika steg i den regionala samverkansprocessen.

¹ [Nationell plan för omprövning av vattenkraft - Vattenkraft och arbete i vatten - Havs- och vattenmyndigheten \(havochovatten.se\)](#) besökt 2022-11-03

² [Vägledning om samverkan inför prövning enligt nationella planen - Omprövning för moderna miljövillkor - Arbete i vatten och energiproduktion - Havs- och vattenmyndigheten \(havochovatten.se\)](#) besökt 2022-11-03

Syftet med nulägesbeskrivningen

Syftet med nulägesbeskrivningen är att ta fram en beskrivning över avrinningsområdet och de arter, habitat och värdefulla natur- och kulturmiljöer som finns i vattensystemet och som är viktiga att ta hänsyn till i arbetet med NAP.

Däribland ingår bland annat följande:

- Redovisa områden som är skyddade t.ex. områden som omfattas av Natura 2000, naturreservat eller som är utpekade som riksintresse.
- Visa kulturmiljöhistoriska perspektiv men även kulturlämningar som finns idag.
- Redovisa nuvarande miljö kvalitetsnormer (MKN) och bedömd status.
- Tillgång till vattenkraftsel.
- Ge underlag för fortsatt samverkan och analys av åtgärdsbehov.
- Information om vad som kan vara viktigt att tänka på kopplat till ansökan om moderna miljövillkor.

Nulägesbeskrivningen syftar till att ta ett helhetsgrepp om avrinningsområdet och ger även länsstyrelsen en överblick över andra insatser som kan behöva vidtas för att uppnå största möjliga miljönytta med åtgärdsarbetet. Exempel på insatser som skulle kunna vara aktuella är tillsyn av vandringshinder som inte ingår i den nationella planen, eller andra vattenrelaterade restaureringsåtgärder.

Hur har nulägesbeskrivningen tagits fram?

Bakgrundsmaterialet som använts vid framtagande av nulägesbeskrivningen är hämtat från tidigare utredningar och undersökningar. I arbetet har länsstyrelsen utgått från HaVs vägledning för samverkansprocessen³. Ett första möte i fält med verksamhetsutövaren är genomfört och länsstyrelsen har fått ta del av uppgifter såsom årsproduktion av el samt andra uppgifter om anläggningen. Anläggningen har också inventerats av länsstyrelsen med avseende på kulturmiljövärden och finns beskriven i rapporten *Ett urval vandringshinder i Skåne län VI*⁴.

Vege å avrinningsområde

Vege å, även Vegeån, är ett ca 55 km långt vattendrag i nordvästra Skåne, vars huvudfåra leder från Söderåsen och mynnar ut i Skälderviken. Åns avrinningsområde

³ [Vägledning om samverkan inför prövning enligt nationella planen - Omprövning för moderna miljövillkor - Vattenkraft och arbete i vatten - Havs- och vattenmyndigheten \(havochvatten.se\)](#) besökt 2022-11-03

⁴ [Ett urval vandringshinder i Skåne län VI-liten.pdf \(lansstyrelsen.se\)](#) besökt 2022-11-03

sträcker sig över en yta på 496 km² som inbegriper delar av kommunerna Svalöv, Bjuv, Helsingborg, Åstorp och Ängelholm. Den dominerande markanvändningen inom avrinningsområdet är åkermark (60%). I övrigt består marken av skogsmark, tätortsbebyggelse, betesmark, hedmark och övrig mark. Avrinningsområdet är markerat i figur 2. Vattenföringen vid Vege ås mynning i havet är baserad på SMHI:s modelldata (stationskorrigerad per område) med ett medelflöde (MQ) på 4,52 kubikmeter per sekund (m³/s), ett medelvärde av varje års lägsta dygnsvattenföring (MLQ) på 0,26 m³/s och ett medelvärde av varje års högsta dygnsvattenföring (MHQ) på 33,9 m³/s.⁵

Figur 2. Översikt över Vege ås avrinningsområde och huvudfåra. NAP-anläggningen Möllarps säteri är markerad med en triangel.

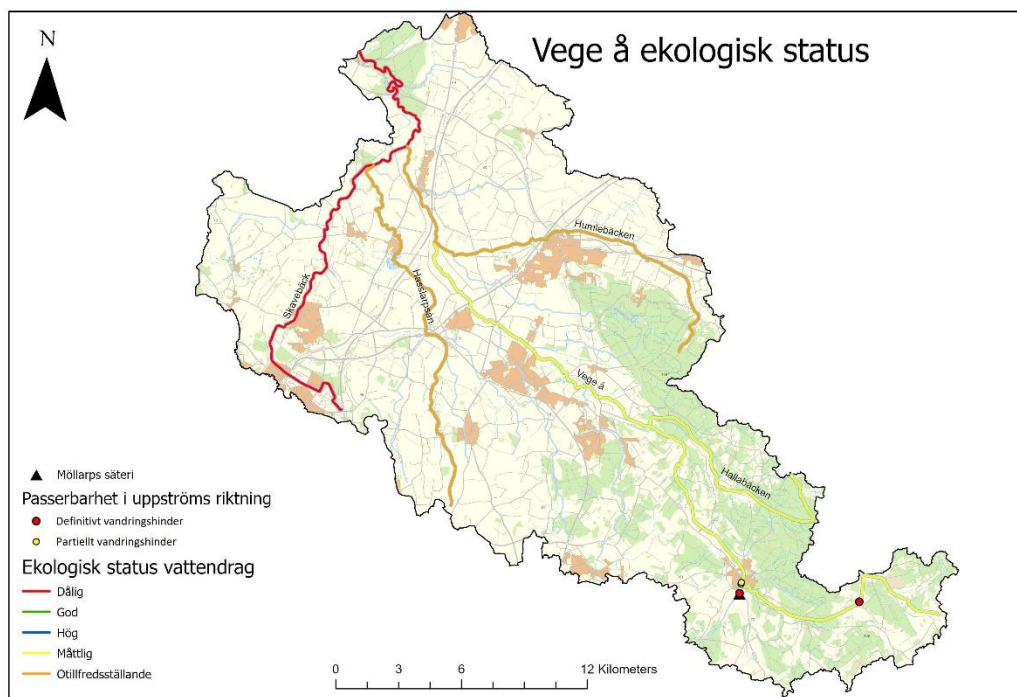
Vege å hyser flera skyddsvärda arter, såsom flodnejonöga, ål, öring och lax. I närområdet förekommer skyddsvärda vattenanknutna arter så som kungsfiskare, försärla, strömstare och utter. Det finns uppgifter om att det historiskt förekommit flodpärlmussla i Vege å, men det finns inga fynd i modern tid. Biflödet Hallabäcken och dess dalgång är utpekade som *Nationellt värdefullt vatten för naturvården*. I övre delen av Vege ås huvudfåra samt i avrinningsområdets övre biflödena i anslutning till Söderåsen förekommer strömvattenmiljöer. Dessa delar är utpekade som regionalt värdefulla vatten, riksintresse för naturvården och riksintresse för friluftslivet. På ett fåtal sträckor berörs Vege å av områdesskydd i form av naturreservat och Natura 2000-område, medan merparten av biflödet Hallabäcken ryms inom naturreservat

⁵ [Modelldata per område | SMHI - Vattenwebb](#) delavrinningsområde SUBID 486, flödesstatistik (1991-2020) hämtat 2022-10-13

och/eller Natura 2000-område. Naturresevat och Natura 2000-områden beskrivs närmare under rubriken ”Skyddade områden”.

Sommartid har Vege å låga syrgashalter nedströms Bjuv. I huvudfåran mynnar ett antal större biflöden, varav de största är Hasslarpsån, Humlebäcken, Hallabäcken, Örjabäcken, Boserupsbäcken, Möllebäcken och Billesholmsbäcken. Liksom huvudfåran är dessa biflöden starkt dikningspåverkade. Huvudfåran har en flack lutning nedströms Bjuv, varför dämmen i form av äldre kvarnar främst återfinns i avrinningsområdets övre delar. Detta i kombination med att det under de tio senaste åren har genomförts åtgärder i syfte att restaurera strömvattenmiljöer och återskapa fria vandringsvägar i Vege ås vattensystem gör att det finns goda passagemöjligheter i de nedre delarna av avrinningsområdet, och endast ett fåtal hinder återstår i de övre delarna. Däremot är de övre delarna kraftigt påverkade av rensning, rätningar och utdikningar främst kopplade till jordbruket. I figur 3 visas den ekologiska statusen för vattenförekomsterna i avrinningsområdet.

Figur 3. Vege ås avrinningsområde med ekologisk status förvaltningscykel 3 hämtat den 17 oktober 2022 för respektive vattenförekomst. Mollarp's Säteri är det enda vattenkraftverket i Vege å avrinningsområde och ligger i ett biflöde till en vattenförekomst.

Miljökvalitetsnormer

Miljökvalitetsnormerna (MKN) regleras i 5 kap. miljöbalken (MB) och baseras på ett stort antal kvalitetsfaktorer och underliggande parametrar varav en del påverkas av vattenkraft, vilka beskrivs närmare nedan. Exempel på kvalitetsfaktorer är hydrologisk regim som bedöms utifrån parametrarna specifik flödeseffekt, volymsavvikelse, flödets förändringstakt och vattenståndets förändringstakt när vattendrag ska bedömas. Kriterierna för klassning av god ekologisk status samt för de olika kvalitetsfaktorerna och parametrarna finns i Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om klassificering och miljökvalitetsnormer avseende ytvatten (HVMFS 2019:25) som är en central föreskrift i arbetet med miljökvalitetsnormer för vatten.

Vattenförvaltning är ett samlingsord för det arbete som görs med vatten av svenska myndigheter och kommuner. EU:s vattendirektiv ligger till grund för arbetet som syftar till att vi ska förbättra våra vatten och skapa en hållbar förvaltning av dem. Inom vattenförvaltningen används MKN för att ange de kvalitetskrav (såväl kemiska som ekologiska) som en vattenförekomst ska uppnå. Arbetet sker i cykler om sex år och i slutet av varje cykel presenterar vattenmyndigheterna i respektive vattendistrikt en förvaltningsplan med åtgärdsprogram inför de kommande sex åren. Vattenförvaltningen är nu inne i förvaltningscykel 4 som löper mellan 2022 och 2027.

Åtgärdsprogrammet för aktuell förvaltningscykel⁶ talar om vad som krävs för att nå MKN och baseras på en utvärdering av arbetet i föregående förvaltningscykel. Huvudregeln är att alla vattenförekomster ska uppnå normen god status eller potential samt att statusen inte får försämrats, det så kallade icke-försämrings kravet. Tidsfrister tillämpas enbart utifrån skälen *inte tekniskt möjligt till 2027* eller *naturlig återhämtning till efter 2027*. En verksamhet får inte heller bidra till att försvåra uppnåendet av MKN. Arbetet samordnas av Vattenmyndigheterna⁷ och på webbsidan Vatteninformationssystem Sverige (VISS)⁸ finns information om alla vattenförekomster och beslutade MKN.

Ekologisk status

Inom vattenförvaltningen är vattendragen uppdelade i vattenförekomster och för varje vattenförekomst sker statusklassningen separat. Det är viktigt att veta vilka MKN som gäller för ingående vattenförekomster eftersom dessa normer utgör en utgångspunkt för det fortsatta arbetet med förslag på miljöanpassningar i Vege ås

⁶ [Åtgärdsprogram för vatten 2022-2027 Södra Östersjöns vattendistrikt | Vattenmyndigheterna](#) 2022-10-17

⁷ [Miljökvalitetsnormer för vatten | Vattenmyndigheterna](#) 2022-09-16

⁸ [Välkommen till VISS \(lansstyrelsen.se\)](#) 2022-09-16

avrinningsområde. Idag har vattenförekomsterna i de övre delarna av Vege å måttlig ekologisk status och vattenförekomsterna närmast havet har otillräcklig eller dålig status, se figur 3.

Vattenförekomsten VEGE Å:Hallabäcken-Källa, som NAP-anläggningen Möllarps säteri mynnar ut i, har måttlig ekologisk status. Enligt senast beslutade förvaltningscykel finns för denna vattenförekomst ett tidsundantag för att nå god ekologisk status, som baseras på kvalitetsfaktorn *näringsämnen* och *påverkanstryck jordbruk*. Motiveringen för tidsfristen lyder att den tid som behövs för att genomföra åtgärder, tillsammans med efterföljande återhämtning för ekosystemet, innebär att det i många fall inte kommer att vara möjligt att uppnå god status förrän efter 2027 och vattenförekomsten har därför undantag med tidsfrist till 2033⁹.

Tillrinningsområdet till Möllarps säteri är klassad som ett övrigt vatten i VISS och ingår inte i statusklassningen, men övriga vatten som angränsar till vattenförekomster och som har vattenanläggningar som kan påverka kvalitetsfaktorer kan ändå medföra påverkan på MKN. I tabell 1 på sidan 22 finns ett urval av MKN och kvalitetsfaktorer samt parametrar som kan vara relevanta att beakta i den kommande NAP-prövningen. I tabellen finns även en länk till vattenförekomsten VEGE Å:Hallabäcken-Källa (VISS) där det finns ytterligare information.

Konnektivitet

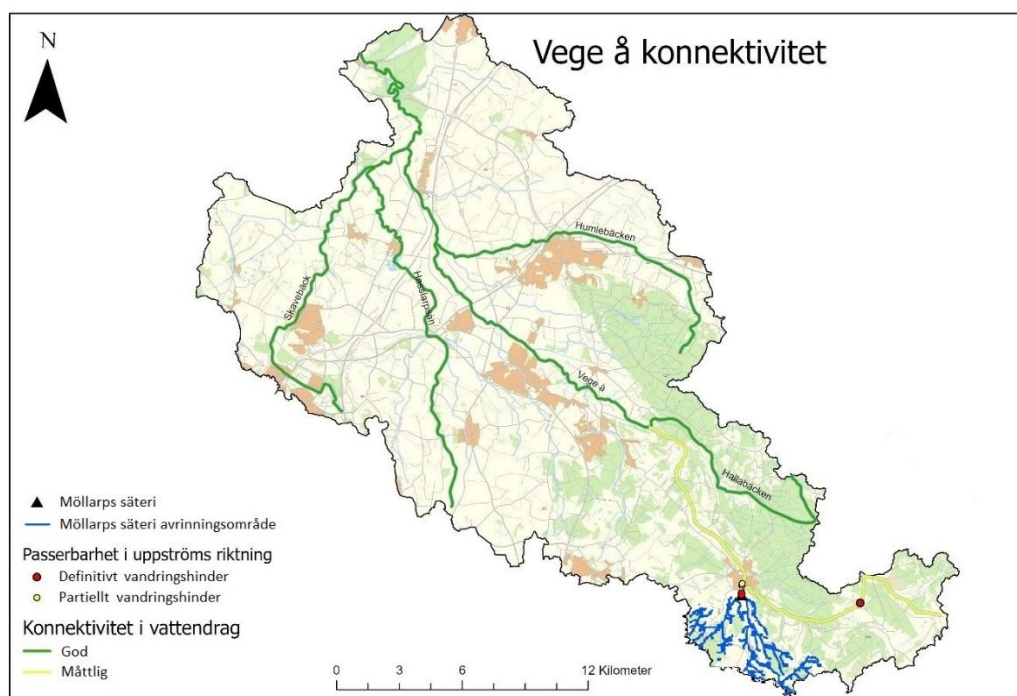
Begreppet konnektivitet i vattendrag beskrivs som möjligheten till spridning och fria passager för djur, växter, sediment och organiskt material i uppströms och nedströms riktning samt från vattendraget till omgivande landområden, i relation till referensförhållandena¹⁰. I Vegeåns avrinningsområde begränsar vandringshinder fiskens möjligheter att röra sig inom vattendraget och konnektiviteten är därför bedömd till måttlig.

I Vattenförekomsten VEGE Å:Hallabäcken-Källa har kvarndämnet vid Åkarpsmälla bedömts som ett definitivt vandringshinder. Eftersom Åkarpsmälla ligger relativt högt upp i vattenförekomsten, och avrinningsområdet som helhet, fragmenteras en mindre del av den långsgående konnektiviteten. I Vege å vid Kågeröd finns också två mindre partiella vandringshinder.

⁹ [VEGE Å:Hallabäcken-Källa - Vattendrag - VISS - VattenInformationssystem för Sverige \(lansstyrelsen.se\)](#) besökt 2022-10-14

¹⁰ HVMFS 2019:25 [Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om klassificering och miljökvalitetsnormer avseende ytvatten; \(havochvatten.se\)](#) besökt 2022-11-03

Även vandringshinder i nära anslutning till en vattenförekomst kan ha en påverkan på konnektiviteten. NAP-anläggningen Möllarps säteri tar emot vatten från två bitvis kulverterade vattendrag från områdena runt Duveke och Axelvold. Anläggningen har därmed en begränsad påverkan på avrinningsområdets konnektivitet genom att utgöra ett definitivt vandringshinder mellan Vege å och dessa två biflöden. Tillrinningsområdet för Möllarps säteri är markerat i figur 4 med mörkblå flödeslinjer nere i kartans högra hörn. Flera av dessa flöden är rörlagda eller rinner över markyta och torkar ut sommartid. Öppna diken finns lite här och var inom tillrinningsområdet, framförallt mellan Möllarps säteri och Duvekesjön samt kring Axelvold. Figur 4 visar den nuvarande statusen för konnektivitet i Vege å avrinningsområde, och ovan nämnda vandringshinder är utmarkerade.

Figur 4. Översiktskarta av status för konnektiviteten i Vege å för förvaltningscykel 3, hämtat den 17 oktober 2022 för respektive vattenförekomst. Befintliga vandringshinder som utgör grund för bedömning av konnektivitet är utmarkerade i kartan, definitiva vandringshinder med röda prickar och partiella vandringshinder med gula prickar. NAP-anläggningens tillrinningsområde är utmarkerat med mörkblå linjer nere till höger i kartan, bitvis kulverterade vattendrag från områdena runt Duveke och Axelvold.

Vid definitiva vandringshinder förmår ingen fiskart (möjligen bortsett från ålen) passera i uppströms riktning. Vid partiella vandringshinder kan ål och starksimmande (hoppande) fiskarter som öring och lax passera i uppströms riktning, medan svagsimmande fiskarter som gädda, abborre, elritsa, flodnejonöga eller annan vattenlevande fauna inte förmår, eller har svårt att, passera i uppströms riktning. Det är också viktigt att arter kan vandra nedströms utan att ledas in i och skadas av

turbiner. Mer om arters vandringsbehov finns under rubriken ”skyddade arter” och i tabell 2.

För att uppnå god ekologisk status och få till störst möjliga miljönytta behöver åtgärder för konnektivitet ses i ett helhetsperspektiv. Både vandringshindren som ingår i NAP och övriga vandringshinder påverkar tillsammans konnektiviteten. Länsstyrelsen arbetar kontinuerligt med kartläggning av vandringshinder och åtgärder för en förbättrad konnektivitet. Under samverkansprocessen har det framkommit information om ytterligare vandringshinder än de som redovisas här. I Skavebäck finns bl.a. vandringshinder under järnvägen nedströms Berga samt inne i Ödåkra. Länsstyrelsen har följt upp dessa kontakter som en separat åtgärd utöver samverkan om NAP och kommer att uppdatera sin databas över vandringshinder som följd av detta.

För naturliga vandringshinder finns inget behov av att göra miljöanpassningar som är mer långtgående än den historiska passerbarheten på platsen. Verksamhetsutövaren vid Möllarps säteri har framfört att det vid platsen för anläggningen är en stor fallhöjdsskillnad samt att det funnits ett naturligt vandringshinder. Baserat på tillgängligt underlag bedömer länsstyrelsen dock att det inte visats att starksimmande arter inte kunnat passera platsen tidigare.

Hydrologisk regim och morfologiskt tillstånd

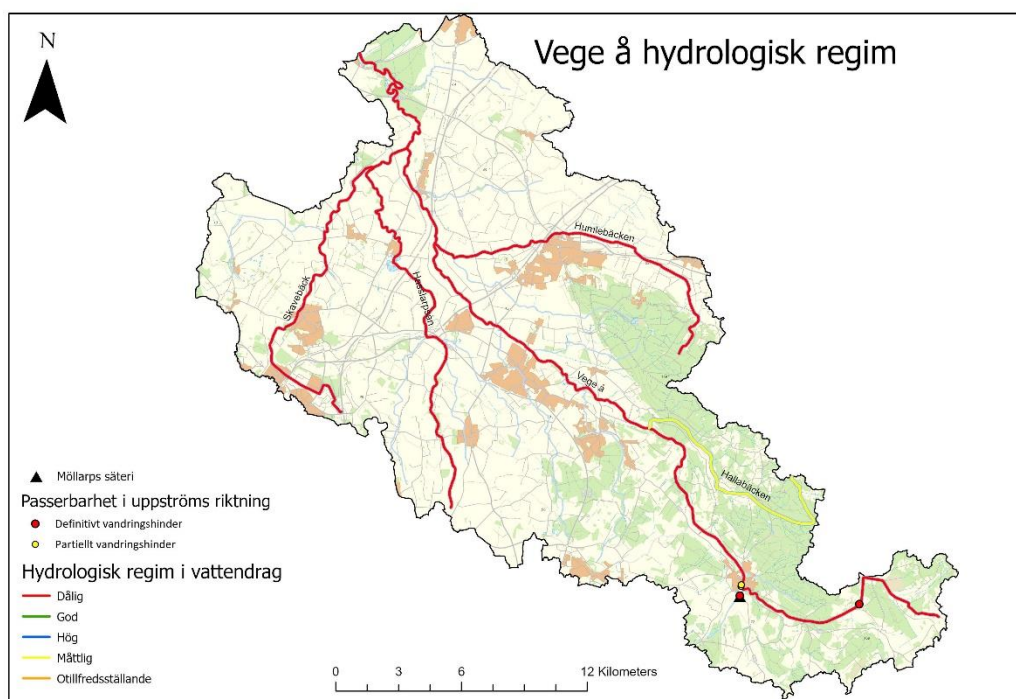
Kvalitetsfaktorn hydrologisk regim i vattendrag beskrivs som det hydrologiska tillstånd en ytvattenförekomst uppvisar avseende vattenflödesvolym, vattenflödesdynamik och tillgänglig flödeseffekt relativt referensförhållandet¹¹. Morfologiskt tillstånd beskrivs som de fysiska strukturer och funktioner en ytvattenförekomst uppvisar avseende variation i vattendragets djup och bredd, dess morfologiska strukturer och substrat samt strandzonens och svämplanets strukturer relativt referensförhållandet¹¹. Både den hydrologiska regimen och det morfologiska tillståndet är i stor utsträckning påverkade av rätningar och rensningar kopplade till jord- och skogsbruk men även vattenkraften har en viss påverkan.

Vattenkraften kan ha en stor lokal påverkan på morfologin i en vattenförekomst genom dammar som skapar indämda ytor där vattnet står stilla eller flyter mycket långsamt. Här ansamlas sediment och därmed minskar transporten av och tillgång på sediment nedströms dammanläggningar. Det sediment som vattendraget för med sig består av en blandning av partiklar, från lerpartiklar till gruskorn samt organiskt material som löv och andra växtdelar. I vattendrag med finkornig botten finns ett samband mellan vattenhastighet, lutning och sedimenttransport. En reducerad

¹¹ HVMFS 2019:25 [Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om klassificering och miljökvalitetsnormer avseende ytvatten; \(havochvatten.se\)](#) besökt 2022-11-03

sedimenttransport kan t.ex. leda till en oönskad erosion nedströms eller till en brist på grövre fraktioner, såsom grus, vilket ofta är ett viktigt substrat för arter som leker i strömmande vatten¹². Nedströms dammar vid utloppen kan den högre vattenhastigheten leda till att fint sediment spolats bort och det riskerar då att bildas en hård stenpål på botten.

Den hydrologiska regimen är dålig i större delen av avrinningsområdet, se figur 5. Hydrologisk regim redovisas även som kvalitetsfaktor i tabell 1. Det morfologiska tillståndet för de flesta av vattenförekomsterna i Vege å är otillfredsställande på grund av omfattande rätning, rensning, markavvattning med mera, främst kopplat till jordbruket.

Figur 5. Hydrologisk regim i Vege å avrinningsområde förvaltningscykel 3 hämtat den 17 oktober 2022 för respektive vattenförekomst. Möllarps Säteri är det enda vattenkraftverket i Vege å avrinningsområde och ligger i ett biflöde till Vege å, ett övrigt vatten och som inte är statusklassat.

¹² [2017:09 Biotopkartering vattendrag | Länsstyrelsen Jönköping \(lansstyrelsen.se\)](#) besökt 2022-09-28

Fisk

Fisken är en viktig del av djurlivet i vatten. Den är också känslig för vissa typer av påverkan och är därför en del av bedömningen av ekologisk status i sjöar och vattendrag. Fisk bedöms genom utvärdering av mätresultat från elfisken i vattendrag eller sjöprovfiske i sjöar genom jämförelse av tätheter av olika fiskarter med referensvärden¹³. En rimlighetsbedömning görs dessutom alltid av om fiskarna kan finnas i hållbara bestånd (god status) med hjälp av statusen för konnektivitet, morfologi och hydrologisk regim. I vattenförekomsten Vege å Hallabäcken-Källa är fiskens status bedömd till måttlig status baserat på elfisken¹⁴.

Vege å är ett uppväxtområde för ål och har betydelse för återhämtningen av det europeiska ålbeståndet i enlighet med den nationella förvaltningsplanen för ål. Eftersom Vege å har ett ålbestånd, och eftersom ålyngel kan passera nästan alla naturliga vandringshinder inkluderat mycket branta hinder, har ål med stor sannolikhet kunnat passera platsen historiskt. Starksimmande arter som lax och öring har troligtvis inte tillgång till några strömvattenmiljöer uppströms anläggningen där de skulle kunna leka. De få strömvattensträckor som ser ut att finnas uppströms anläggningen torkar förmodligen ut sommartid pga. sin ringa storlek.

Havs- och vattenmyndigheten har listat 23 fiskarter som bedöms ha vandringsbehov¹³. Detta är de fiskarter som man tar hänsyn till vid bedömningen av konnektivitet i uppströms och nedströms riktning. Av de 23 vandringsbena fiskarterna har följande fångats vid elfisken inom avrinningsområdet: löja, abborre, gädda, lax, flodnejonöga, id, mört, elritsa, ål och öring. För information om fiskvägar och olika typer av passagelösningar hänvisas till HaV:s vägledningen för fisk- och faunapassager¹⁵.

¹³ HVMFS 2019:25 [Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om klassificering och miljö kvalitetsnormer avseende ytvatten; \(havochvatten.se\)](#) besökt 2022-11-03

¹⁴ [VEGE Å:Hallabäcken-Källa - Vattendrag - VISS - VattenInformationsSystem för Sverige \(lansstyrelsen.se\)](#) besökt 2022-11-03

¹⁵ [Vägledning för fisk- och faunapassager - Vattenkraft och arbete i vatten - Havs- och vattenmyndigheten \(havochvatten.se\)](#) besökt 2022-11-03

Tabell 1. Urval av MKN och statusklassningar för förvaltningscykel 3 2017-2021 som kan vara relevanta i NAP, hämtade 17 oktober 2022. Detta är ingen fullständig tabell och inför prövning är det viktigt att titta på individuella vattenförekomster och anläggningar. Vattenförekomster upp- och nedströms anläggningar kan också vara påverkade av åtgärder. NAP-anläggningen ligger i ett biflöde till Vege å som mynnar ut i redovisad vattenförekomst. Vattenkraftverkets påverkan i vattenförekomsten kan därför inte bedömas som betydande men det utesluter inte att det finns en påverkan. GES står för God ekologisk status.

Vattenförekomst	NAP Anläggningar	Kvalitetskrav	Ekologisk status	Konnektivitet	Fisk	Hydrologisk regim	Morfologiskt tillstånd	Betydande påverkan från Vattenkraft
VEGE Å:Hallabäcken-Källa	Möllarps säteri	GES 2033	Måttlig	Måttlig	Måttlig	Dålig	Otillfredsställande	Nej

Skyddade områden

I avsnittet ges en översikt av uppgifter om vattenmiljön, vilket skydd den har samt hur den kan påverkas av vattenkraft. Beroende på hur omfattande en prövning av en verksamhet blir kan det i vissa fall behövas till exempel tillstånd eller dispens för åtgärder som vidtas inom skyddade områden. Inom riksintresseområden kan särskilda bedömningar behöva göras av hur nya åtgärder påverkar riksintresset. Det är därför viktigt att veta vilka områdesskydd och planeringsförutsättningar som gäller inom prövningsgruppen så att verksamhetsutövare kan ta fram det underlag som motsvarar behovet i prövningen. Aktuell information om skyddade områden, gällande bevarandeplaner och skyddsföreskrifter, riksintressen m.m. går att hämta från Naturvårdsverkets webbplats ”Skyddad natur”¹⁶.

Natura 2000-områden och naturreservat

Inom Vegeåns avrinningsområde finns flera mindre Natura 2000-områden och naturreservat, se figur 6. Natura 2000-området Hallabäckens dalgång (SE0430105) har höga naturvärden knutna till vattenmiljöer och är även utpekad av naturvårdsverket som värdefullt vatten i kategorin natur. Hallabäcken berörs dock inte av några kända vandringshinder. Liaängen (SE0430144) är ett mindre Natura 2000-område som ligger lite nedströms Kågeröd i anslutning till Vege å och utgörs av hävdad öppen mark, däribland ett kupolformat artrikt extremrikkärr. Områdets västra del domineras av relativt ung lövskog och inkluderar naturtypen svämlövskog som kan vara känslig för vattenreglering. Mer information finns i aktuell bevarandeplan. Liaängen är även ett naturreservat (Lia-Ängen, Bålby) med syfte att genom kontinuerlig vård bevara och utveckla områdets markhistoriska och biologiska värden, värdefulla naturmiljöer inom odlingslandskap (äng och slätter) och våtmarksmiljöer (kärr, bete och slätter). Vid Vegeåns mynning ligger även Natura 2000-området Skälderviken (SE0430125) som är utpekad för fågellivet.

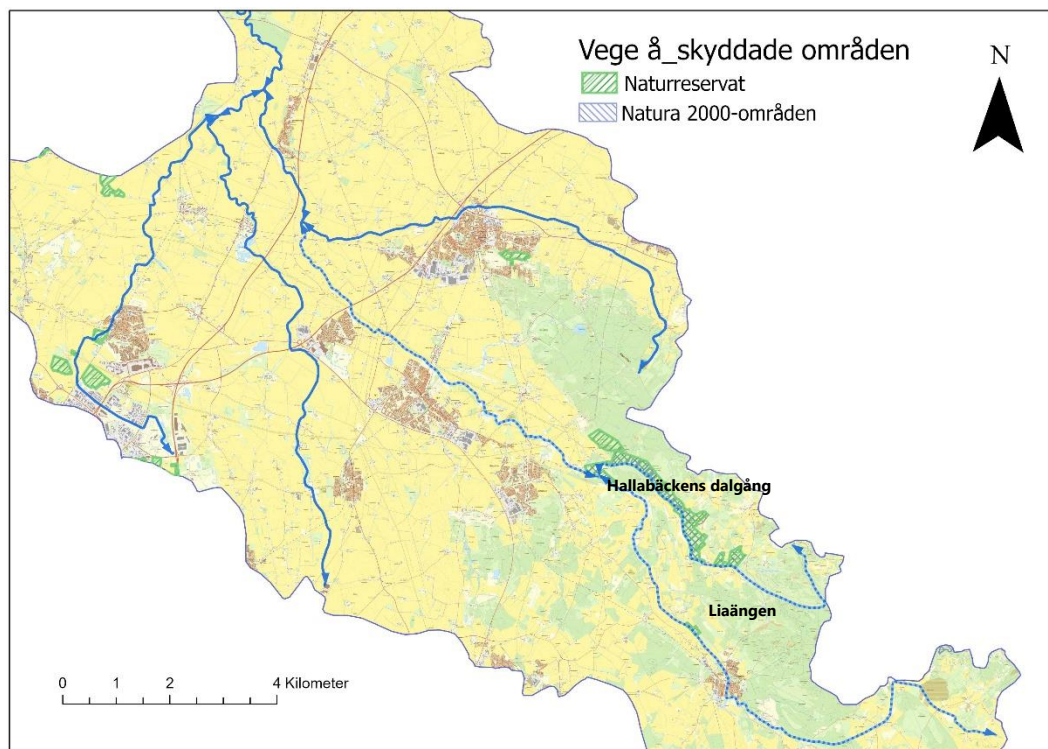
Värdefulla vatten

Nationellt värdefulla vatten har pekats ut av Naturvårdsverket, Fiskeriverket och Riksantikvarieämbetet tillsammans med länsstyrelserna under 2006 och är områden med Sveriges mest värdefulla sötvattensmiljöer ur natur-, fisk-/fiske- och kulturmiljövårdssynpunkt¹⁷. Biflödet Hallabäcken och dess dalgång är utpekad som nationellt värdefullt vatten för naturvärden av Naturvårdsverket. Den övre delen av Vegeåns huvudfåra samt avrinningsområdets övre biflödena i anslutning till

¹⁶ skyddadnatur.naturvardsverket.se 2022-11-03

¹⁷ [Naturvårdsverket, Nationell strategi för skydd av vattenanknutna natur och kulturmiljöer – delmål 1 Levande sjöar och vattendrag rapport 5666](#) besökt 2022-11-03

Söderåsen är av länsstyrelsen utpekade som regionalt värdefulla vatten för sina strömvattenmiljöer. Värdefulla vatten visas i figur 8.

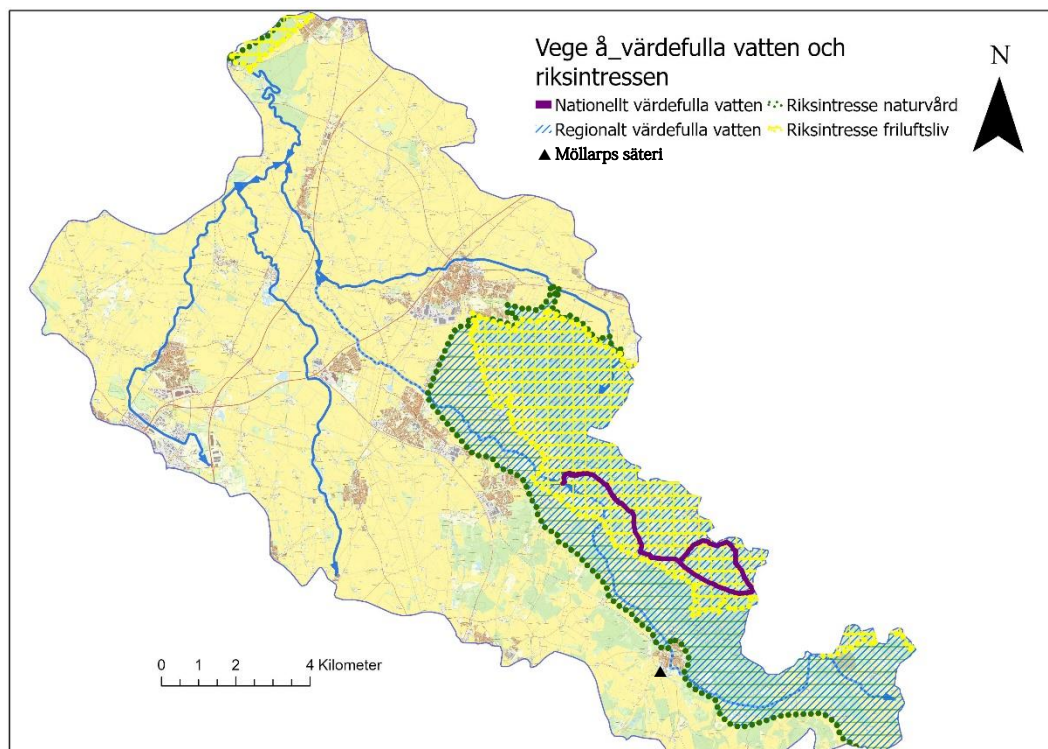
Figur 6. Vege å avrinningsområde med Natura 2000-områden markerade med en blå skuggning och naturreservat markerade med en grön skuggning, överlappning visas som rutnät.

Riksintressen

Söderåsen med vattendrag och Jällabjär (N 48) är ett område utpekade som riksintresse för naturvård, se figur 7. Området omfattar Söderåsen på båda delar av vattendelaren mellan Vege å och Rönne å. I värdeomdömet lyfts ädellövskogen fram tillsammans med artrika ängs- och naturbetesmarker samt de förhållandevis opåverkade vattendragen i de stora ravinerna. Bäckarna innehåller en intressant flora och fauna med lokala öringsstammar, elritsa, bäcknejonöga och ål. För området framhålls bland förutsättningarna för bevarande att motverka negativ fysisk påverkan på vattenmiljön såsom vattenregleringar, vandringshinder och vattenuttag.

Söderåsen (FM 05) är utpekade som område av riksintresse för friluftsliv enligt 3 kap. 6 § MB, se figur 7. Huvudkriteriet för område är särskilt goda förutsättningar för berikande upplevelser i natur- och/eller kulturmiljö. Friluftaktiviteter som listas för området är vandring, strövande, promenader och naturupplevelser. I förutsättningar för bevarande och utveckling av riksintressets värden står bland annat att nationalpark och naturreservat inom området ska förvaltas enligt skötselplan,

befintliga strövområden samt Skåneleden ska bevaras och underhålls samt att området ska lämnas fritt från ytterligare exploatering.

Figur 7. Vege å avrinningsområde med värdefulla vatten utmarkerade i blått, riksintresse för naturvård utmarkerat i brunt och riksintresse för friluftsliv utmarkerat i gult.

Skyddade arter och livsmiljöer

Vege å med biflöden hyser flera skyddade och skyddsvärda arter. Kända artförekomster och några av deras skyddsvärden framgår av tabell 2, och artspecifik information om artskydd och bedömning av utdöenderisk (rödlistningskategori) framgår av tabell 3. Tabellerna ska inte ses som en heltäckande förteckning över alla skyddade och skyddsvärda arter i avrinningsområdet. Vandringshinder och vattenkraft innebär en fragmentering av ån och dess biflöden vilket leder till att arter kan utestängas från områden för lek, uppväxt, födosök och som förhindrar arter från att sprida sig, med mera.

Vege å är ett uppväxtområde för ål och har betydelse för återhämtningen av det europeiska ålbeståndet i enlighet med den nationella förvaltningsplanen för ål¹⁸. Det nationella målet är att 90 % av all blankål som för närvarande naturligt skulle kunna produceras i svenska vatten med stor sannolikhet ska kunna ta sig ut i havet för att

¹⁸ [Nationell förvaltningsplan för ål, 2008,\(HaV\)](#) besökt 2022-10-26

bidra till artens reproduktion. Det nationella målet baseras på direktiv från EU¹⁹ som framför att varje medlemsstat ska upprätta en förvaltningsplan med målsättningen att nå 40 % av den historiska nivån av blankålsutvandring som skulle kunna finnas utan påverkan från mänskligt genererad åldöd (antropogen mortalitet). En uppskattning av 40 % av ett blankålsbestånd utan antropogen mortalitet har för Sveriges kust- och sötvatten ansetts svårt, men enligt förvaltningsplanen har man på kort sikt gjort en grov uppskattning till att detta motsvarar 90 % av dagens potentiella blankålsutvandring, vilket godkändes av EU-kommissionen i samband med att den nationella förvaltningsplanen för ål godkändes i slutet av år 2008.

Ålen finns generellt inom hela Vegeåns avrinningsområde men vandringshinder och vattenkraft försvårar ålens vandringsmöjligheter i upp- och nedströmsriktning. Ålen är beroende av sjöar och dammar vilket det finns relativt begränsat av i Vegeåns avrinningsområde.

Restaureringsarbeten

Tidigare har restaureringsarbetet varit inriktat på att åtgärda vandringshinder samt återställa påverkade strömvattenmiljöer i vattensystemets övre del. Mycket av de genomförda åtgärderna har skett med finansiering från Findus donation i vattendragsförbundets regi. Från Vegeåns mynning upp till Hallabäckens början har biotopvård genomförts bl.a. vid Fälleberga, Södra Vram och Åvarp, och vid Åbromölla har ett tidigare dämme spolats bort. I Hallabäcken har biotopvård genomförts bl.a. vid Tumlaremölla och Ring Knutstorp och en sträcka vid Knutstorps gods har återmeandrats.

Det finns ett behov av att restaurera Vegeån även längs lugnflytande sträckor, genom att återskapa en naturlig åfåra och funktionella svämplan som tillåts översvämmas vid högvatten. Detta bidrar till att förbättra den hydrologiska regimen genom att jämna ut flödestoppar, och bidrar även till avskiljning av näringsämnen samt biologisk mångfald. Ett sådant projekt genomfördes direkt nedströms Kågeröd under våren 2022. Information om tidigare restaureringsarbeten finns i databasen Åtgärder i vatten²⁰.

¹⁹ [Rådets förordning \(EG\) nr 1100/2007 av den 18 september 2007 om åtgärder för återhämtning av beståndet av europeisk ål](#) 2022-10-19

²⁰ [Åtgärder i Vatten – Sveriges åtgärder för en bättre vattenmiljö \(atgarderivatten.se\)](#) 2022-10-20

Tabell 2. Information om ett urval av de arter som förekommer i Vegeåns huvudfåra samt om arterna omfattas av artskydd, rödlistning eller i övrigt anses viktiga vid bedömning av vattenförekomstens status. Artlistan har sammanställts baserat på förekomster i elprovfisken²¹ och artportalen²². Artspecifik information redovisas i tabell 3.

Vattenförekomst	Artförekomster		
	Arter skyddade enligt eller upptagna i artskydds-förordningen, art- och habitat- eller fågeldirektivet	Arter som är rödlistade eller som är viktiga indikatorer vid bedömning av konnektivitet	Fiskarter fångade vid elfisken
VEGE Å: Havet-Hallabäck Havet-Hasslarpsån Hasslarpsån-Humlebäcken Humlebäcken-Hallabäcken	flodnejonöga, lax, kungsfiskare, forsärla, strömstare, utter	ål, betydande havsvandrande öringstam	Abborre, elritsa, gädda, löja, id, lax, mört, nejonöga (obestämd), flodnejonöga, ål, öring, storspigg
VEGE Å: Hallabäcken-Källa	lax, kungsfiskare, forsärla, strömstare, utter	ål, betydande havsvandrande öringstam	Abborre, elritsa, lax, mört, nejonöga (obestämd), ål, öring

²¹ [Svenskt elfiskeregister – SERS](#) hämtat den 3 mars 2021

²² [Artportalen](#) hämtat den 3 mars 2021

Tabell 3. Specifika artskydd och rödlistningskategorier (bedömning av risk för utdöende) för arter som förekommer i Vegeåns huvudfåra och som redovisas i tabell 2. Alla redovisade arter²³ som lever i vattnet (i utterns fall huvudsakligen) bedöms känsliga för påverkan från vattenkraft genom vattenreglering, vandringshinder och negativ påverkan på för arten viktiga biotoper. Kungsfiskare bedöms påverkas negativt av vattenreglering.

Art	Relevanta artskydd, åtgärdsprogram och bedömningar av utdöenderisk		
	Skyddad enligt artskyddsförordningen	Vissa övriga artskydd och åtgärdsprogram	Rödlistning
Lax	5 §	Art- och habitatdirektivet bilaga 2 och 5.	Livskraftig (LC)
Ål	Nej	Nationell ålförvaltningsplan	Akut hotad (CR)
Havsnejonöga	Nej	Art- och habitatdirektivet bilaga 2. Fångst är förbjuden enligt Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS2004:37 och FIFS 2004:36). Åtgärdsprogram för hotade arter.	Starkt hotad (EN)
Flodnejonöga	Nej	Art- och habitatdirektivet bilaga 2. Åtgärdsprogram för hotade arter.	Livskraftig (LC)
Tjockskalig målarmussla	Ja	Art- och habitatdirektivet bilaga 2 och 4. Åtgärdsprogram för hotade arter.	Starkt hotad (EN)
Flodpärlmussla	Ja	Art- och habitatdirektivet bilaga 2 och 4. Åtgärdsprogram för hotade arter.	Starkt hotad (EN)
Utter	Ja	Art- och habitatdirektivet bilaga 2 och 4. Åtgärdsprogram för hotade arter.	Nära hotad (NT)
Kungsfiskare	4 §	Fågeldirektivet bilaga 1.	Sårbar (VU)

²³ [Artdatabanken SLU. Artfakta](#). Hämtat den 20 oktober 2022

Vattenkraft

Vattenkraft är viktig för den svenska elförsörjningen och bidrar med koldioxidneutral el och reglerförmåga som kan balansera elnätet⁴¹. Kraftverket som ingår i NAP i denna prövningsgrupp är dock ett strömkraftverk med mycket liten elproduktion och saknar reglerbidrag. Möllarps säteri är därför klassade som ett klass 3 kraftverk enligt Energimyndighetens rapport "Vattenkraftens reglerbidrag och värde för elsystemet" och bör därför inte utifrån elproduktionen påverka t.ex. vilka miljö kvalitetsnormer som sätts enligt vattenförvaltningen²⁴. Vattenkraftverket kan dock ha betydelse ur ett elberedskapsperspektiv om det kan stå för regleringen i små lokala nät (så kallade ö-nät) och om det har dödnätsstartförmåga kan det utgöra startpunkten för uppbyggnaden av ett ö-nät. Svenska kraftnät har som remissinstans under samverkan framfört att Vege å avrinningsområde inte är speciellt utpekade som viktigt för elberedskapen, men att förmågor även kan finnas i avrinningsområden som inte är utpekade.

I tabell 4 finns uppgifter om NAP-anläggningen. I tabellen redogörs för vilket tillstånd verksamhetsutövaren anser sig ha, plan för fortsatt drift och årlig elproduktion. För uppgifter om flöden saknas det modelldata från SMHI för NAP-anläggningens tillrinningsområde. Tillrinningsområdet utgör ca 30 % av delavrinningsområdet "Ovan Snattabäcken" som omfattar det mesta av Vegeåns avrinningsområde uppströms Kågeröd²⁵. Uppgifterna om anläggningen baseras på vad verksamhetsutövaren berättat under individuella samverkansmöten eller vad som i övrigt skickats in till länsstyrelsen. Uppgifter om anläggningens möjlighet för ö-drift har inte redovisats. Det står verksamhetsutövaren fritt att ändra planer fram tills de lämnar in sin ansökan om moderna miljövillkor till domstolen.

Länsstyrelsen anser att verksamhetsutövaren, inför ansökan om prövning för moderna miljövillkor, närmare behöver utreda och redogöra för de flödesförhållanden som föreligger vid Möllarps säteri. Motiveringen framgår under rubriken "Vattentillgång och framtida klimat" samt i bilaga 3. Vidare anser länsstyrelsen att verksamhetsutövaren inför prövning så tydligt som möjligt bör försöka redogöra för vad miljöanpassningarna kommer ha för avtryck på elkraftsproduktionen och elberedskap. Verksamhetsutövaren har framfört att produktionen inte är så stor så att de säljer el ut på nätet, samt att anläggningen inte körs kontinuerligt utan stängs av då och då.

²⁴ [Vattenkraftens reglerbidrag och värde för elsystemet Rapport från Energimyndigheten, Svenska kraftnät och Havs- och vattenmyndigheten ER 2016:11](#) besökt 2022-10-31

²⁵ [Modelldata per område | SMHI - Vattenwebb](#) delavrinningsområde SUBID 243, besökt 2022-10-21

Tillstånd

Det är viktigt att utreda vilket tillstånd eller vilken rättighet som aktuell verksamhet omfattas av, då det avgör vilken typ av ansökan som verksamhetsutövaren ska lämna in²⁶. Ifall det behöver göras en tillståndsprövning (ibland kallat nyprövning) behövs bland annat ett samråd enligt 6 kap. miljöbalken (utöver samverkan inom NAP) och en miljökonsekvensbeskrivning (MKB). Vid en ändrad eller utökad verksamhet behöver verksamhetsutövaren som huvudregel genomföra ett samråd och ta fram en MKB. Om det behövs ett samråd och en MKB är det angeläget för verksamhetsutövarna att påbörja arbetet i god tid inför inlämning av ansökan till domstol.

Länsstyrelsen anser att det i nuläget saknas vägledande domar och etablerad praxis kring bedömningar av vilka delar av en vattenkraftsanläggning som omfattas av urminnes hävd. Sentida ändringar av anläggningen som exempelvis turbindrifft kan eventuellt komma att behöva prövas genom en ändrings- eller tillståndsansökan. Detta eftersom turbiner enligt länsstyrelsen bedöms ha en annan påverkan på vattenförhållanden än vad exempelvis ett tidigare vattenhjul haft. Det är viktigt att verksamhetsutövare utreder för vilka delar av anläggningen det kan föreligga hävd eller andra rättigheter som avses i paragraf 5a i lagen (1998:811) om införande av miljöbalken. Det är upp till verksamhetsutövare att bedöma om deras vattenkraftsanläggning kan omprövas eller om någon del, eller hela verksamheten, behöver prövas genom en ändrings- eller tillståndsansökan. Se vidare under rubriken ”lagstiftning” om tillämpning av lagstiftning i frågor om anläggningars hävd.

Verksamhetsutövaren för Möllarps säteri har angett att anläggningen omfattas av urminnes hävd. För att kunna avgöra om hela anläggningen omfattas av urminnes hävd krävs det enligt länsstyrelsens bedömning fortsatta utredningar från verksamhetsutövarnas sida, för att sammanställa kompletta underlag som på ett tydligt och strukturerat sätt presenterar vad verksamhetsutövaren anser sig ha hävd eller andra rättigheter för. En sådan sammanställning kan lämpligen ta upp samma uppgifter som senare ska ingå i ansökan. Sveriges domstolar tar på sin hemsida upp att verksamhetsutövare ska inkludera bland annat följande uppgifter i sin ansökan: bevisning för hur den äldre rättigheten uppkommit, beskrivning av befintliga anläggningar, när de är uppförda och om de har ändrats, hur de är utformade samt vilket år anläggningarna fick den utformning de har idag⁴³.

²⁶ [Moderna miljövillkor - Nationella planen - Sveriges Domstolar](#) besökt 2022-10-24

Tabell 4. Översiktlig information om vattenkraftsanläggningen baseras på vad verksamhetsutövaren berättat i det första individuella samverkansmötet samt uppgifter som skickats in i och med anmälan till NAP. Det står verksamhetsutövaren fritt att ändra planer fram till de lämnar in ansökan om prövning för moderna miljövillkor till domstolen.

Anläggning	Vattendrag	Åberopat tillstånd i samverkan	Plan för fortsatt drift	Årsproduktion MWh	Slukförmåga l/s	Turbintyp	Lägsta drivvattenföring l/s	MQ m ³ /s	MLQ m ³ /s
Möllarps säteri	Vege å	Urminnes hävd	Inget officiellt ställningstagande	36	300	1 kaplan	30	0,14**	*

*SMHI har inga flödesmodelleringar för vattenkraftanläggningens tillrinningsområde, som utgör cirka 30 % av delavrinningsområdet ”Ovan Snattabäcken”. Länsstyrelsen anser att verksamhetsutövaren, i sin ansökan om prövning för moderna miljövillkor, behöver redogöra för vilka flöden som föreligger vid NAP-anläggningen. Dessa siffror bör vara betydligt lägre än siffrorna för delavrinningsområdet som är MQ 0,51 m³/s och MLQ 0,01 m³/s.²⁷ MQ är medelvärdet av dygnsvattenföringen under perioden 1991–2020 och MLQ är medelvärdet av varje års lägsta dygnsvattenföring 1991-2020. Lägsta dygnsvattenföring (MLQ) har en tendens att visa för högt värde i modellerna så att det i modellerna kan se ut att finnas mer vatten vid lågvattenföring än vad det faktiskt finns. Modelldata bör användas med viss försiktighet och faktiska mätningar är alltid att föredra.

**Redovisad medelvattenföring (MQ) vid anläggningen har uppskattats av verksamhetsutövaren och kan ej knytas till flödesmodelleringar eller faktiska mätningar.

²⁷ [Modelldata per område | SMHI - Vattenwebb](#) delavrinningsområde SUBID 243, flödesstatistik (1991-2020) hämtat 2022-10-21

I det fall äldre dokumentation finns tillgängligt och åberopas till stöd för urminnes hävd bör det enligt länsstyrelsens bedömning framgå i vilket hänseende åberopat material ger stöd för verksamhetsutövarens bedömning. Enligt länsstyrelsens bedömning är det alltid bra att som verksamhetsutövare genomföra ett samråd inför att en ansökan lämnas in till domstolen. Så även om det vid ett senare tillfälle skulle visa sig att det formellt sätt inte krävs att man genomfört ett sådant samråd. Genom att genomföra ett samråd kan man som verksamhetsutövare få möjlighet att i ett tidigt stadié få in synpunkter som man kan ta med sig i det fortsatta arbetet med ansökan och utformningen av exempelvis miljöanpassningar med mera.

Länsstyrelsen anser att verksamhetsutövaren med sin anmälan till NAP och under samverkan ännu inte visat att verksamheten har ett giltigt tillstånd. Ansökan behöver därför kompletteras med uppgifter som visar att det finns ett giltigt tillstånd för verksamheten.

Lagstiftning

Ett tillstånd till vattenverksamhet enligt miljöbalken omfattas av rättskraft enligt 24 kap. 1 § miljöbalken beträffande de frågor som har prövats. Enligt 5 § lag (1998:811) om införande av miljöbalken, MP, gäller detsamma tillstånd meddelade enligt viss angiven äldre lagstiftning, t.ex. de tidigare gällande vattenlagarna.

Genom 5 a § MP, som trädde i kraft den 1 januari 2019, stadgas numera följande. En verksamhet som bedrivs i enlighet med en urminnes hävd, ett privilegiebrev eller en annan sådan särskild rättighet att förfoga över vatten som avses i 2 kap. 41 § vattenlagen (1918:523) ska anses bedrivas med stöd av en rättighet som har tillkommit enligt motsvarande bestämmelser i miljöbalken eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av miljöbalken, om det inte följer något annat av denna lag eller av föreskrifterna.

När det gäller frågan om vilket beviskrav som ska ställas på verksamhetsutövaren när det gäller att det föreligger en äldre rättighet kan följande noteras. Av Civilutskottets betänkande Vattenmiljö och vattenkraft m. m. 2017/18:CU31 s 17 ff framgår bland annat att det är viktigt att beviskraven i frågan om vad den äldre rättigheten omfattar inte ställs så höga att det i praktiken blir omöjligt att bevisa vad som är rättskraftigt avgjort.

Vad som är förenligt med urminnes hävd framgår sällan av något särskilt dokument. Det bör enligt vad som anges i betänkandet vara tillräckligt att

verksamhetsutövaren med hänsyn till omständigheterna kan göra sannolikt att den verksamhet som bedrivs idag inte i något väsentligt avseende skiljer sig från hur den kan antas ha bedrivits före införandet av de tillståndskrav som miljöbalken ersätter.

Länsstyrelsen anser att verksamhetsutövaren under samverkansprocessen inte redovisat uppgifter som sannolikt visar att vattenanläggningens funktion och inverkan på vattenförhållandena i allt väsentligt varit densamma sedan före 1882. De uppgifter som hittills redovisats anses bristfälliga för att kunna ligga till grund för frågans prövning i domstol.

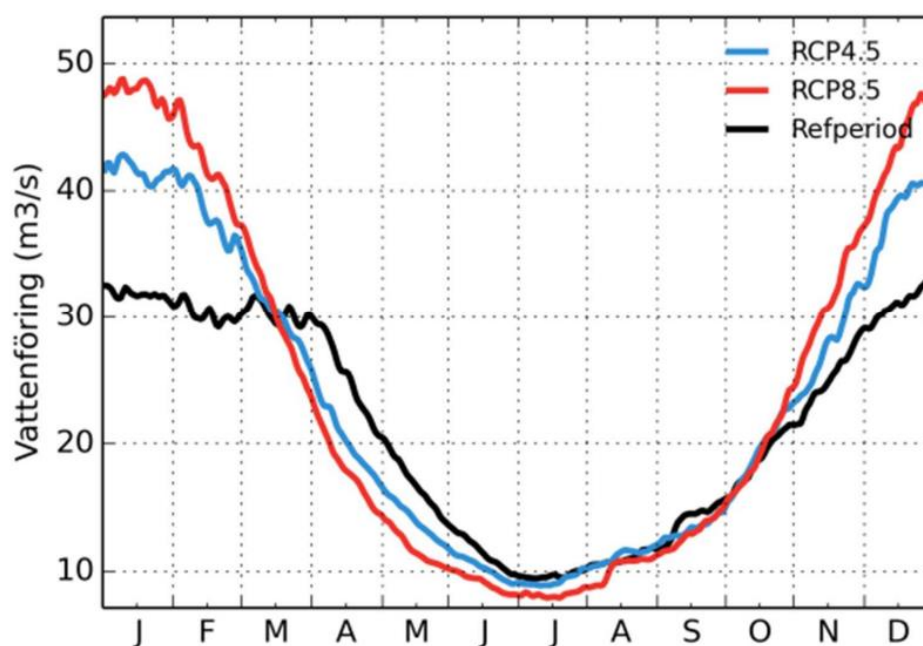
Vattentillgång och framtida klimat

Det är viktigt att veta hur tillgången på vatten ser ut för att kunna ta ställning till förutsättningarna för vattenkraftproduktion samt eventuella framtida villkor om minimitappning till naturfåra med mera. Länsstyrelsen anser därför att verksamhetsutövaren, inför ansökan om prövning för moderna miljövillkor, behöver utreda och redogöra för de flödesförhållanden som föreligger vid Möllarps säteri. Detta så att verksamhetsutövaren ska kunna motivera anläggningens drift och följa eventuella villkor som ställs kring vid vilka flödesförhållanden som anläggningen får drivas (se vidare i bilaga 3). Kunskap om vilka vattenmängder som uppehålls av samt passerar anläggningen, och under vilka tider på året, anser länsstyrelsen bör utgöra en grundläggande del av verksamhetsutövarens egenkontroll fram till prövning. I tabell 4 framgår exempel av information om flödesförhållanden som saknas för anläggningen eller som bör utredas närmare.

Klimatet är i förändring och nederbördsmönstret i Skåne verkar redan ha börjat förändras, med en tendens till mer regn på vintern och i det närmaste oförändrat på sommarn, vid jämförelse av perioderna 1960-1990 med perioden 1991-2013²⁸. Det har dock varit ett par mycket torra somrar, framförallt 2018 då det föll mycket lite nederbörd i samband med kraftig värme vilket gjorde att flödena gick ner till mycket låga nivåer i många av länets vattendrag. I framtidens varmare klimat kommer det att bli torrare somrar även om det skulle regna lika mycket som förr, på grund av längre vegetationsperiod och större evapotranspiration. Figur 8 visar ett diagram över flödet ett medelår i Rönne ås mynning i dagens klimat (svart linje) jämfört med en uppskattning av flödet ett medelår i slutet av århundradet med låga utsläpp (blå linje) respektive höga utsläpp av växthusgaser (röd linje). Det finns inte motsvarande diagram för Vege å men trenderna förväntas vara de samma även om flödena i Rönne å är generellt större på grund av ett större avrinningsområde.

²⁸ [SMHI, KLIMATOLOGI Nr 29, 2015 Framtidsklimat i Skåne län – enligt RCP-scenarier](#) 2022-10-24

Rönne å mynning

Figur 8. Uppskattning av framtida vattenflöden vid Rönne å mynning. Rönne å är geografiskt sett den å som ligger närmst Vege å och som ingår i SMHI:s rapport. Den generella trenden bör stämma väl överens även om flödesvolymerna i Vege å är lägre. Den svarta linjen är referensperiod 1963-1992. Blå linje och röd linje visar hur medelvattenföringen förändras till slutet av århundradet (2069-2098). Den blå linjen representerar ett klimatscenario med utsläppsbegränsningar fast utan att riktigt lyckas nå parisavtalet och den röda linjen står för fortsatt höga utsläpp av växthusgaser. Figur hämtad från SMHI, KLIMATOLOGI Nr 29, 2015
Framtidsklimat i Skåne län – enligt RCP-scenarier.

Det finns också risk för vädermönster som i större utsträckning fastnar i ett läge så att det blir regnigt och blött eller soligt och torrt under längre perioder, som till exempel vid den torra sommaren 2018, men det är svårt att dra några tydliga slutsatser av dagens klimatmodeller²⁹. Under vintertid kommer det troligen att finnas en större mängd vatten tillgängligt för vattenkraftsproduktion jämfört med perioden 1963-1992⁴⁵. Sommartid kommer det sannolikt finnas mindre vatten tillgängligt på grund av att mer vatten avdunstar och tas upp av vegetation till följd av temperaturökning. Hur ofta det kommer bli riktigt torra somrar likt den 2018 är

²⁹ <https://www.ipcc.ch/srocc/chapter/chapter-6/> besökt 2022-10-24

svårt att säga men det går inte att utesluta att det blir vanligare och har potential att bli ännu torrare under längre tid.

Det går därmed inte att utesluta att en större andel av det tillgängliga vattnet (relativt till tillgången) i framtiden kommer att behöva avvaras till förmån för exempelvis faunapassager och minimitappning, vilket kan ha en inverkan på vattenkraftanläggningars produktion under den torrare delen av året. Därmed kan det komma att finnas ett behov av tydliga villkor som reglerar under vilka förutsättningar vatten får avledas till turbinerna framöver och när vattnet istället ska gå till att förse anläggningars skyddsåtgärder (exempelvis faunapassager, flyktöppningar och minimitappning) med vatten.

Kulturmiljö

Kunskapsläget med avseende på kulturmiljövärden inom provningsområdet är relativt gott. Möllarps säteri, som är den enda NAP-anläggningen, har dokumenterats och värderats av länsstyrelsen med utgångspunkt i sina kulturvärden. Inventeringen finns tillgänglig i rapporten *Ett urval vandringshinder i Skåne län VI*, som finns att ladda ner på länsstyrelsens hemsida³⁰.

Generella förhållningssätt och hänsyn till kulturmiljön

Hänsyn till kulturmiljön ingår som en del av den grundläggande miljöhänsynen i miljöbalken. Redan av 1 kap. 1 § MB framgår att lagen ska tillämpas så att värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas. I arbetet med provning av vattenverksamheter innebär det bland annat att kulturmiljön alltid ska utgöra en del av bedömningen jämte övriga miljöaspekter när tillstånd prövas och moderna miljövillkor fastställs. När miljöanpassning diskuteras och utformas behöver därför kulturmiljön som regel ingå som en aspekt. Behovet av anpassning till kulturmiljön är sedan relaterad till de värden som kulturmiljön tillmäts, miljöns känslighet för påverkan och kulturvärdenas relation till övriga miljövärden.

Utifrån vad som sagts ovan är det alltid nödvändigt att ta ställning till behovet av anpassning till kulturmiljövärden i det enskilda fallet. Bedömningen kan initialt baseras på den information som presenteras i länsstyrelsens inventeringsrapporter, men dessa kan komma att behöva kompletteras med ytterligare kunskapsunderlag och analyser. Sådana kompletterande utredningar åligger i sådana fall verksamhetsutövaren vid den aktuella anläggningen. Av ansökningshandlingar och

³⁰ [Restaurering av sjöar och vattendrag | Länsstyrelsen Skåne \(lansstyrelsen.se\)](#) besökt 2022-10-24

andra underlag som tas fram inför en tillståndsprövning bör följande alltid framgå avseende kulturmiljön:

- Kulturmiljöns karaktärsdrag, värde och känslighet för påverkan.
- Eventuell skyddslagstiftning eller utpekanden som rör kulturmiljön.
- Hur planerade åtgärder anpassats till kulturmiljövärdena på platsen.
- Hur åtgärderna kommer att påverka kulturmiljövärdena på platsen och, om det är relevant, inom ett större område.
- Hur värden inom riksintresse påverkas, om sådant berörs av åtgärderna.
- Hur behovet av anpassning till kulturmiljön värderats i relation till andra intressen i området.

Områden och miljöer som kräver särskild hänsyn

Inom Vege å avrinningsområde finns miljöer och objekt som omfattas av skyddslagstiftning eller som på annat sätt pekats ut som kulturhistoriskt värdefulla. Nedan följer en övergripande redovisning av hur olika skydd och utpekanden berör prövningsgruppens anläggningar. Se även figur 10.

Särskilt utpekade värdefulla kulturmiljöer

Inom avrinningsområdet finns ett antal områden som av länsstyrelsen pekats ut som regionalt särskilt värdefulla kulturmiljöer, se figur 9. Dessa områden finns redovisade i Länsstyrelsens Kulturmiljöprogram för Skåne³¹. Möllarps säteri ligger inte inom något sådant område men relativt nära området Axelvold - Knutstorp³² som bland annat illustrerar det skånska godspräglade landskapet.

Fornlämningar

Inom Vegeåns avrinningsområde finns ett stort antal forn- och kulturlämningar som i olika hög grad har ett samband med vattnet. Fornlämningar är skyddade enligt Kulturmiljölagens 2 kapitel. Kända fornlämningar inom området hittas i Riksantikvarieämbetets system för fornminnesinformation (Fornsök)³³.

I Fornsök är området kring Möllarps säteri registrerat som gårds-/bytomt med status som möjlig fornlämning. Kvarnen, kvarnrännan och kvarndammen har dessutom av länsstyrelsen bedömts utgöra oregistrerade fornlämningar, vilka bör

³¹ [Kulturmiljöprogram | Länsstyrelsen Skåne \(lansstyrelsen.se\)](#) besökt 2022-10-24

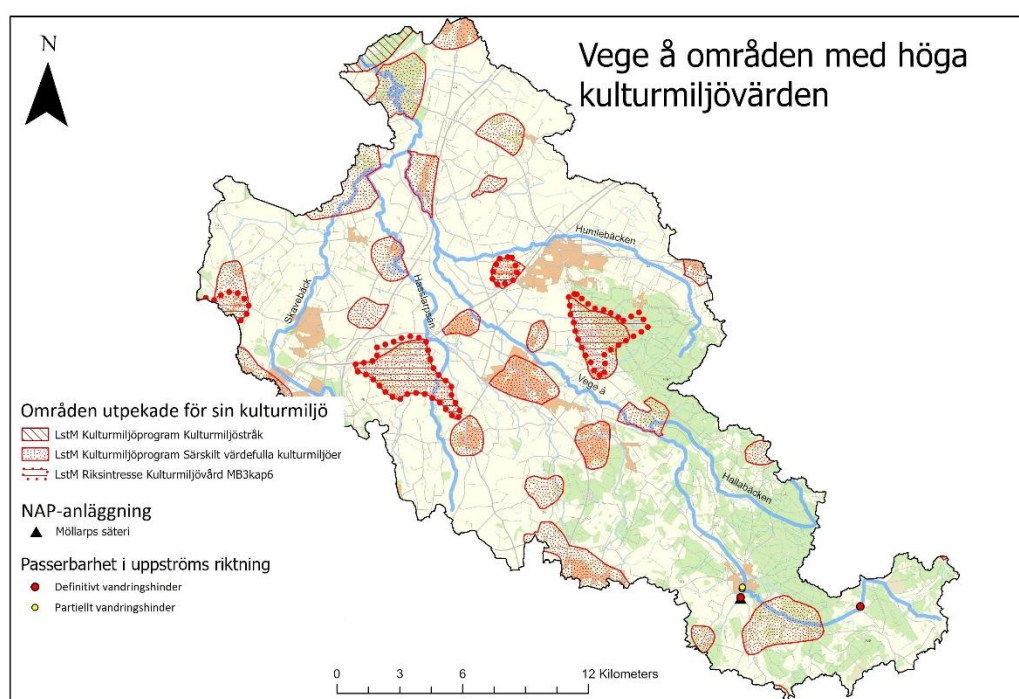
³² [Kulturmiljöprogram: Axelvold - Knutstorp | Länsstyrelsen Skåne \(lansstyrelsen.se\)](#) besökt 2022-10-24

³³ [Fornsök | Riksantikvarieämbetet \(raa.se\)](#) besökt 2022-10-24

införas i Kulturmiljöregistret, då alla beståndsdelar i kvarnmiljön är uppförda före 1850. Stenvalvsbron vid fågeldammen bedöms även den vara uppförd före 1850 och bör registreras som en fornlämning.

Vid planering av arbeten är utgångspunkten att undvika inverkan på fornlämningar. Om kända fornlämningar ändå berörs av arbeten krävs tillstånd till ingrepp i fornlämning från länsstyrelsen. Tillståndet kan villkoras med att arkeologiska undersökningar genomförs på verksamhetsutövarens bekostnad.

Figur 9. Kartan visar riksintresse för kulturmiljövärden samt regionalt särskilt värdefulla kulturmiljöer och stråk. NAP-anläggningen ingår inte i något av de för sin kulturmiljö särskilt utpekade områdena.

Observera att det i anslutning till kvarnmiljöer ofta finns fornlämningar som inte har registrerats i Kulturmiljöregistret eller inslag i miljön vars fornlämningsstatus är oklar. På platser där det funnits förutsättningar att utvinna vattenkraft finns ofta en mycket lång kontinuitet av verksamheter. De äldsta beläggen för kvarnverksamhet i Norden finns i Skåne från 1130-talet, och medeltida belägg för att verksamhet pågått på en plats där kraft utvinns idag är generellt vanligt. Det gör att dagens kvarnmiljöer ofta innehåller många olika lager av lämningar från olika tiders kvarnverksamhet. Vissa av dessa kan vara att betrakta som fornlämning och omfattas av skydd enligt kulturmiljölagen. Ett exempel kan vara spår efter en äldre skvalta i anslutning till kvarnplatsen. Andra lämningar kan successivt ha inkorporerats i

dagens miljö, så som fallet kan vara med en dammvall som gradvis byggts på under historiens lopp. I sådana fall kan det vara svårt att direkt avgöra om några delar av anläggningen omfattas av skyddslagstiftning.

Till följd av kvarnmiljöernas komplexa karaktär saknas ofta registrering i fornminnesregistret av objekt som kan omfattas av skydd. Vid planering av arbeten är det därför viktigt att vara medveten om att anläggningsdelar som kan antas vara äldre än 1850 kan omfattas av skydd som fornlämning.

Om lämningar vars fornlämningsstatus är oklar berörs av arbeten bör verksamhetsutövaren samråda med länsstyrelsen om behovet av tillstånd för ingrepp i fornlämning eller av arkeologiska insatser. Mer information om ansökan och samråd hittar du här: [Fornlämningar och fornfynd | Länsstyrelsen Skåne \(lansstyrelsen.se\)](https://www.lansstyrelsen.se/skane/for-nlamningar-och-fornfynd)

Kulturhistorisk dokumentation på anläggningsnivå

Länsstyrelsen har under ett antal år arbetat med att bygga upp kunskapen om vattenanknutna kulturmiljöer i länet genom att dokumentera och värdera ett stort antal kvarnmiljöer utifrån deras kulturhistoriska värden. Dokumentationerna har sammanställts i ett antal rapporter som finns på länsstyrelsens hemsida. Möllarps säteri, som är den enda NAP-anläggningen inom prövningsområdet, har dokumenterats och värderats av länsstyrelsen med utgångspunkt i sina kulturvärden. Helhetsmiljön bedöms till ett högt kulturhistoriskt värde och är en blandning av en tidstypisk säterimiljö från 1800-talet med moderna inslag byggda på ett sätt så att de inkluderas väl i den äldre miljön.

Det som motiverar till att helhetsmiljön har ett högt kulturhistoriskt värde är framför allt säteribygnaden samt att den gamla kvarnmiljön är komplett med alla beståndsdelar kvar, såsom kvarngrunden, kvarndammen, dammkroppen, vattenfallet, trappa av kvarnstenar och kvarnränna med stensködd kanal. Vid ett högt kulturhistoriskt värde är miljön välbevarad och helhetsmiljön är tydligt läsbar. Vissa egenskaper hos miljön är förändrade eller borta, men helhetsmiljön är intakt och ger en god historisk förståelse för platsens bruk och historiska sammanhang. Vid ett högt kulturhistoriskt värde bör stor hänsyn tas vid åtgärder.

Inventeringen finns tillgänglig i sin helhet i rapporten *Ett urval vandringshinder i Skåne län VI*, som finns att ladda ner på Länsstyrelsens hemsida - [Restaurering av sjöar och vattendrag | Länsstyrelsen Skåne \(lansstyrelsen.se\)](https://www.lansstyrelsen.se/skane/restaurering-av-sjor-och-vattendrag).

Sammanfattande prioriteringar och behov av kompletteringar

Som tidigare konstaterats bör hänsyn till kulturmiljövärden alltid ingå som en naturlig del i utformningen av miljöanpassningar. Behovet av anpassning till kulturmiljön är relaterad till de värden som kulturmiljön tillmäts, miljöns känslighet för påverkan och kulturvärdenas relation till övriga miljövärden. Behovet av anpassning till kulturmiljövärden ska bedömas i det enskilda fallet, lämpligen utifrån de beskrivningar och värderingar som finns i länsstyrelsens dokumentationer.

Möllarps säteri har höga kulturvärden enligt den inventering som gjorts, vilket innebär att eventuella miljöåtgärder kommer behöva utformas med hänsyn till den känsliga kulturmiljön. Fortsatta utredningar behöver därför klargöra hur miljöanpassningar kan utformas för att negativ inverkan på kulturmiljön ska kunna minimeras. Olika alternativ kan behöva analyseras och utvärderas och konsekvenserna av valda åtgärder kan behöva redovisas. Alla kulturmiljöutredningar bör utformas av personer med relevant kulturhistorisk kompetens. Länsstyrelsen har bistått med ett gediget kunskapsunderlag avseende kulturmiljöer inom prövningsområdet. Om ytterligare utredningar behöver göras åvilar kostnad och ansvar på verksamhetsutövaren.

Övriga intressen

Hydrologiska mätningar

SMHI har en mätstation i Vege å vid Åbromölla, nedströms Kågeröd (se tabell 5). SMHI:s mätstationer bidrar med flödesdata som är viktiga för flera samhällsintressen. För händelser inom en sträcka av 5 km upp- respektive nedströms mätstationer önskar SMHI få information om åtgärderna i ett tidigt skede för att se om stationen berörs. Mätstationen vid Åbromölla ligger mer än 5 km bort från Möllarps säteri.

Tabell 5. Information om SMHI:s mätstation i Vege å nedströms Kågeröd, vid Åbromölla norr om Billesholm.

Stationsnamn	Läge för stationshus	Läge för tröskel
95-2196 ÅBROMÖLLA	N 6216187 E 373942	N 6216191 E 373925

Nyckelbiotoper i skogen

I Vegeån ca 230 m uppströms Möllarps säteri och Axelvoldsbäckens mynning finns ett skogsparti som är klassat som nyckelbiotop. Områden som är utpekade nyckelbiotoper visar främst på områdets naturvärden. De innebär inget formellt skydd utan är ett utpekande av extra värdefull skog där det normalt sett finns rödlistade arter. Om skogliga åtgärder behöver utföras exempelvis i samband med anläggandet av miljöanpassningar kan verksamhetsutövaren behöva genomföra ett samråd med Skogsstyrelsen. Nyckelbiotoper och en del annan information har Skogsstyrelsen samlat i webbkartan Skogens pärlor³⁴.

Slut på Bilaga 1 Nulägesbeskrivning Vege å

³⁴ [Kartor \(skogsstyrelsen.se\)](https://kartor.skogsstyrelsen.se) besökt 2022-10-24

Länkar

NATIONELL PLAN FÖR MODERNA MILJÖVILLKOR FÖR VATTENKRAFTEN beslutad av regeringen (regeringskansliet):

<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/06/nationell-plan-for-moderna-miljovillkor-for-vattenkraften/>

VAD EN BÖR EN ANSÖKAN OM OMPRÖVNING FÖR MODERNA MILJÖVILLKOR INNEHÅLLA (HaV och Sveriges domstolar):

<https://www.havochvatten.se/vattenkraft-och-arbete-i-vatten/vattenkraftverk-och-dammar/omprovning-for-moderna-miljovillkor/ansokan-om-omprovning-och-tillstand.html>

<https://www.domstol.se/amnen/mark-och-miljo/miljotillstand/moderna-miljovillkor---nationella-planen/>

VÄGLEDNING FÖR FISK- OCH FAUNAPASSAGER (HaV) Beskriver vilka krav det finns på utformning av fisk och faunapassager.

<https://www.havochvatten.se/vattenkraft-och-arbete-i-vatten/vattenkraftverk-och-dammar/miljo--och-skyddsatgarder/vagledning-for-fisk--och-faunapassager.html>

VISS, VattenInformationSystem Sverige, (Länsstyrelsen), databas som har utvecklats av vattenmyndigheterna, länsstyrelserna och Havs och vattenmyndigheten. Här finns miljö kvalitetsnormer för respektive vattenförekomst.

<https://viss.lansstyrelsen.se/>

VÄRDEFULLA VATTEN (Länsstyrelsen), Vattenmiljöerna är utvalda av Länsstyrelsen med hjälp av befintlig kunskap om natur- fiske- och kulturvärdena (2006). En nationell prioritering har sedan gjorts av Naturvårdsverket, Fiskeriverket och Riksantikvarieämbetet för respektive område.

<https://www.lansstyrelsen.se/skane/miljo-och-vatten/vattenforvaltning/vardefulla-vatten.html>

ARTPORTALEN, Artportalen är en webbplats för observationer av Sveriges växter, djur och svampar. Vem som helst kan rapportera vilka arter de sett i naturen och söka bland de över 50 miljoner (jan 2016) fynduppgifterna, som privatpersoner såväl som yrkesverksamma naturvårdstjänstemän och forskare har bidragit med. Artportalen utvecklas och drivs av SLU Artdatabanken vid Sveriges lantbruksuniversitet på uppdrag av Naturvårdsverket.

<https://www.artportalen.se/>

ANALYSPORTALEN, musselportalen ingår nu i analysportalen som är en tjänst från Svenska LifeWatch - en forskningsinfrastruktur för biodiversitetsdata. Här kan du söka, filtrera, visualisera och ladda hem data från alla de datakällor som är anslutna till Svenska LifeWatch. Analysportalen är under utveckling och kompletteras successivt med nya funktioner och mer data

<https://www.analysisportal.se/>

SKYDDAD NATUR, INKL. BEVARANDEPLANER (Naturvårdsverket), karttjänst där det går att zooma in och se vilken skyddad natur som finns i närheten av en anläggning.

<https://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

FISKEVÅRDSOMRÅDEN (Länsstyrelsen), Fiskevårdsområden är ett viktigt sätt att förvalta ett fiskevatten. Varje fiskevårdsområde förvaltas av en fiskevårdsområdesförening.

<https://www.lansstyrelsen.se/skane/djur/fiske/fiskevardsomraden.html>

ELFISKEREGISTRET (Sveriges lantbruksuniversitet), Den nationella databasen för elfiskedata och den har varit i bruk sedan 1989:

<https://www.slu.se/institutioner/akvatiska-resurser/databaser/elfiskeregistret/>

SKOGENS PÄRLOR (Skogsstyrelsen) Webbkarta med bland annat nyckelbiotoper.

<https://kartor.skogsstyrelsen.se/kartor/>

LÄNSSTYRELSENS KULTURMILJÖRAPPORTER platsspecifika beskrivningar av kulturhistoriska kvarnmiljöer där om NAP-anläggningar ingår. Möllarps säteri ingår i rapporten Vandringshinder i Skåne län VI – Kulturhistorisk utredning

[Restaurering av sjöar och vattendrag | Länsstyrelsen Skåne \(lansstyrelsen.se\)](#)

Bilaga 2 Remissammanställning Nulägesbeskrivning Vege å

Följande har yttrat sig över remissen

Skogsstyrelsen

SMHI

Svalövs kommun

Helsingborgs stad

Kammarkollegiet

Skåne-Blekinge Jordägarförbund/Sveriges Jordägarförbund

Skogsstyrelsens yttrande

Skogsstyrelsen anser det vara viktigt att veta, vilka skogliga områdesskydd som finns och vilka planeringsförutsättningar som gäller. För att tydliggöra detta får beskrivningen gärna kompletteras med kartor på biotopskyddsområden, naturvårdsavtal, nyckelbiotoper, objekt med naturvärden och sumpskogar. De områden som antas kunna påverkas av åtgärder i vattensystemet kan presenteras ytterligare.

Aktuella uppgifter om miljövärden i skogen, t.ex. nyckelbiotoper och skyddade skogsområden finns på www.skogsstyrelsen.se/skogensparlor.

Dessa register fylls kontinuerligt på med nya områden. Våra planerade områdesskydd finns inte i detta register men kan lämnas till er efter särskild förfrågan.

I övrigt har vi inga synpunkter på presenterat underlag och inte heller någon ytterligare information att tillföra som har bäring på detta. Vi ansvarar för frågor om skogsbruket och har till uppgift att verka för att landets skogar sköts på ett sådant sätt att de skogspolitiska målen nås. Vi är tillsynsmyndighet, enligt skogsvårdslagen och delar av miljöbalken gällande skogliga åtgärder på skogsmark (mark som lyder under SVL.). Vidare ingår bland våra uppgifter att medverka i frågor om samhällsplanering för en hållbar utveckling och hushållning med naturresurser.

Länsstyrelsens svar och kommentarer till Skogsstyrelsen

Länsstyrelsen har sett över de närliggande nyckelbiotoper och skyddade skogsområden som finns på www.skogsstyrelsen.se/skogensparlor. De områden

som finns i närheten av Möllarps säteri redovisas under rubriken "Övriga intressen" med referens till skogens pärlor.

SMHIs yttrande

SMHI anser att nulägesbeskrivningen ger en bra bild av Vegeåns avrinningsområde och utgör ett bra underlag till det kommande arbetet.

Hydrologiska mätningar

SMHI ska förvalta den svenska hydrologiska infrastrukturen och därigenom inhämta och förmedla kunskaper om landets hydrologiska förhållanden, se 3 §, förordning (2009:974) med instruktion för Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut. En del av detta är att genomföra flödes- och vattenståndsmätningar i en stor mängd vattendrag i Sverige.

Våra hydrologiska mätningar sker i vattendrag av varierande storlek på ungefär 300 platser i landet (nationella hydrologiska grundnätet). Cirka 200 av dessa stationer ägs av SMHI varav en är placerad i Vegeåns avrinningsområde.

Stationsnamn	Läge för stationshus	Läge för tröskel
95-2196 ÅBROMÖLLA	N 6216187 E 373942	N 6216191 E 373925

SMHI anser att stationen bör listas i Nulägesbeskrivningen. För händelser inom en sträcka av 5 km upp- respektive nedströms våra mätstationer önskar SMHI få information om åtgärderna i ett tidigt skede för att se om stationen berörs.

Länstyrelsens svar och kommentarer SMHI

Länstyrelsen kompletterar nulägesbeskrivningen med information om SMHI:s hydrologiska mätningar samt information om mätstationen vid Åbromölla.

Svalövs kommuns yttrande

Förvaltningen anser att nulägesbeskrivningen är utförlig och att förutsättningarna i avrinningsområdet i stort och kring Möllarps säteri är korrekt beskrivna.

Helsingborgs stads yttrande

Helsingborgs stad har tagit del av nulägesbeskrivningen av Vege ås avrinningsområde. Staden är positiv till att processen med miljöanpassning av vattenkraften i Vege å har påbörjats i enlighet med den nationella planen.

Miljöanpassningar för en förbättrad fiskvandring kommer att stärka fiskbestånden i hela avrinningsområdet. Nulägesbeskrivningen är välskriven och ger en bra bild av vattendraget och dess avrinningsområde.

Under Miljökvalitetsnormer, konnektivitet, finns på s.9 en karta med nuvarande status för konnektivitet och kända vandringshinder. En liknande karta visades även på ett samverkansmöte i december 2021. I de båda kartorna saknas flera vandringshinder inom Helsingborgs del av Vegeåns avrinningsområde. I Skavebäck finns bl.a. vandringshinder under järnvägen nedströms Berga samt inne i Ödåkra. Vattendraget påverkas inte direkt av den aktuella vattenkraftsanläggningen, men vi vill ändå uppmärksamma länsstyrelsen på att det i nulägesbeskrivningen saknas flera vandringshinder.

Länsstyrelsens svar och kommentarer Helsingborgs stad

Länsstyrelsen uppdaterar nulägesbeskrivningen med en kommentar om kartan på s.9 (s.18-19 i denna rapport) om att det saknas några vandringshinder. Länsstyrelsen har varit i kontakt med Helsingborgs stad angående saknade vandringshinder och hanterar detta som en separat åtgärd utöver samverkan om NAP. Länsstyrelsens databas över vandringshinder kommer uppdateras efterhand. I samverkansredogörelsen fokuserar man främst på vandringshinder för vattenförekomsten VEGE Å:Hallabäcken-Källa i nära anslutning till NAP-anläggningen och där konnektiviteten bedömts som måttlig.

Kammarkollegiets yttrande

Kammarkollegiet ser positivt på det gedigna underlag som länsstyrelsen tagit fram inför den fortsatta samverkansprocessen.

Kommentarer:

Nedan följer en kort sammanställning av övriga kommentarer med avseende på remitterad nulägesbeskrivning.

En översiktlig karta med markerade angränsande och närliggande natura-2000 områden skulle förtydliga underlaget ytterligare.

Kammarkollegiet uppmärksammar att länsstyrelsen kategoriserat kvarndammen vid Möllarp Säteri som en oregistrerad fornlämning. Kollegiet anser det vara oklart i vilken utsträckning en pågående dämmande vattenverksamhet kan anses uppfylla rekvisitet ”varaktigt övergiven” i 2 kap 1 § Kulturmiljölag (1988:950). Även uppfyllandet av åldersrekvisitet bör anses oklart då dammen i dess nuvarande

gestaltning har varit föremål för omfattande om- och tillbyggnader under 1900-talet. Riksantikvarieämbetet har i dess allmänna råd anfört att övergivenhetsrekvisitet är uppfyllt om lämningen varaktigt har upphört att användas för den eller de verksamheterna för vilka den från början varit avsedd. Kammarkollegiet noterar att den kvarnbyggnad som nu aktuell kvarndamm tillhör, är nedmonterad och borttagen. Kammarkollegiet ställer sig därför frågande till i vilken utsträckning övergivenhetsrekvisitet i detta fall kan anses vara uppfyllt, både utifrån den pågående vattenverksamheten, samt Riksantikvarieämbetets allmänna råd.

En annan angränsande fråga är i vilken mån en prövning av ett objekt utifrån rättsinstitutet urminnes hävd, som bland annat förutsätter pågående oavbruten verksamhet, förhåller sig till ett utpekande av samma objekt som fornlämning, där förutsättningen i motsats till urminnes hävd är frånvaro av varaktig verksamhet. Kammarkollegiet ställer mot bakgrund av ovanstående sig frågande till om en vattenverksamhet kan omfattas av rättsinstitutet urminnes hävd och samtidigt anses utgöra en fornlämning. I det fall länsstyrelsen anser att kvarndammen vid Möllarps Säteri utgör en fornlämning, skulle ett ställningstagande hur det rättsligen bör förhålla sig till verksamhetsutövarens uppfattning att samma objekt omfattas av rättsinstitutet urminnes hävd, underlätta syftet med pågående samverkan.

Länsstyrelsens svar och kommentarer Kammarkollegiet

Länsstyrelsen lägger till en karta över avrinningsområdets Natura 2000-områden och naturreservat under rubriken "Skyddade områden". Länsstyrelsen bedömer att inget av de Natura 2000-områden och naturreservat som finns i avrinningsområdet riskerar att påverkas utav vattenverksamheten och eventuella åtgärder vid Möllarps säteri.

Riksantikvarieämbetet har i 10 § kulturmiljöförordningen getts delegation att meddela föreskrifter om verkställigheten av 2 kap. kulturmiljölagen där fornminnesbegreppet definieras. Riksantikvarieämbetet är central myndighet på kulturmiljöområdet. När det gäller tolkning och tillämpning av kulturmiljölagen väger därför Riksantikvarieämbetets vägledning tungt vid länsstyrelsens handläggning.

Som Kammarkollegiet konstaterar skriver Riksantikvarieämbetet i dess allmänna råd att övergivenhetsrekvisitet är uppfyllt om lämningen varaktigt har upphört att användas för den eller de verksamheter för vilka den från början varit avsedd. När det gäller specifikt dammar lämnar Riksantikvarieämbetet ytterligare vägledning i skriften "*Dammar som fornlämning - Vägledning för tillämpning av fornlämningsbegreppet*

enligt kulturmiljölagen (1988:950) samt allmänt om hantering av dammar i KML- och MB-beslut”³⁵.

Myndigheten skriver bl.a. följande.

”När det gäller dammar och därtill hörande konstruktioner i en vattenanläggning är dessa i sig inte en verksamhet utan de har använts i en eller flera verksamheter. Om dammen anlagts för att utvinna kraft till en viss verksamhet, t.ex. kvarndrift, är det den verksamheten som ska vara varaktigt övergiven. [...] Ställningstagandet att de är övergivna gäller alltså även om dammarna fortfarande dämmer och de av olika skäl över tid har vårdats/underhållits.”

[...]

”En pågående vattenverksamhet enligt miljöbalkens (MB) definition kan sålunda i kulturmiljölags (KML) mening vara övergiven. Tillämpningen av verksamhetsbegreppet enligt 11 kap. MB, dvs vattenverksamhet och ansvar för vattenanläggning etc, är därför inte avhängig bedömningen av övergivenhets- och bruksrekvisiten enligt KML.”

Som Kammarkollegiet själv konstaterar har kvarnbyggnaden vid Möllarp Säteri, som nu aktuell kvarndamm tillhört, monterats ned och tagits bort. Dammen fyller därmed inte längre det syfte för vilket den ursprungligen tillkommit. Dammen kan därmed anses ”varaktigt övergiven” enligt den tolkning av kulturmiljölagens övergivenhetsrekvisit som Riksantikvarieämbetet ger uttryck för i dess allmänna råd och vägledningar.

Angående åldersrekvisitet skriver Riksantikvarieämbetet i ovan nämnd skrift bl.a. att det kan finnas yngre delar av dammen som inte omfattas av fornlämningskyddet. Det är således, enligt Riksantikvarieämbetets uppfattning, inte så att en ursprunglig damms status som fornlämnings upphör för att det förekommit om- eller tillbyggnader (även om det därefter kan finnas nytillkomna delar som inte omfattas av skyddet enligt kulturmiljölagen). Av länsstyrelsens inventering av Möllarps säteris kulturvärden framgår att dammen haft samma placering under lång tid, och därför i delar uppfyller åldersrekvisitet. Belägg för detta finns bland annat i historiska kartor från 1812–1821 (se rapporten *Ett urval vandringshinder i Skåne län VI, Kulturhistorisk utredning*, Länsstyrelsen Skåne 2021).

³⁵ [Dammar som fornlämnings : vägledning för tillämpning av fornlämningsbegreppet enligt kulturmiljölagen \(1988:950\) – Riksantikvarieämbetet \(diva-portal.org\)](#) besökt 2022-10-24

Att dammen alltjämt påverkar vattnets djup och läge i vattendraget och det därmed finns en pågående vattenverksamhet som kan vara föremål för hävd enligt miljöbalkens bestämmelser behöver, i enlighet med vad Riksantikvarieämbetet skriver, inte påverka bedömningen av dammens status som fornlämning. På motsvarande sätt bör, enligt länsstyrelsens uppfattning, en damms eventuella status som fornlämning inte påverka bedömningen om det funnits en kontinuerlig vattenverksamhet på platsen för vilken hävd kan göras gällande enligt miljöbalkens bestämmelser.

Skåne-Blekinge Jordägarförbunds/Sveriges Jordägarförbunds (förbundets) yttrande

Förbundet uppskattar att vara med som remissinstans och lämnar följande synpunkter.

Under kapitlet "Miljökvalitetsnormer" bör framgå att regeringen beslutat att överpröva Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram som ligger till grund för den klassning som hänvisas till i remissen. Med hänsyn till att överprövning nu kommer att ske anser vi att ärendet ska förklaras vilande till dess ett aktuellt åtgärdsprogram är beslutat.

På sidan 8 under rubriken "Ekologisk status" sista stycket sägs: "Riksintresse för kulturmiljö kan också vara skäl för att peka ut vattendrag som kraftigt modifierade." Denna mening bör kompletteras med den uppräkningslista som finns i 4 kap. 3 § VFF som är relevant för området. I vår mening kan formuleringen bli: "Riksintresse för kulturmiljö kan också vara skäl för att peka ut vattendrag som kraftigt modifierade liksom även rekreativintressen, kraftproduktion, dricksvattenförsörjning, bevattning eller annan verksamhet för vilken vatten lagras, verksamhet för skydd mot översvämning, markavvattning eller annan vattenreglering samt annan verksamhet av väsentlig betydelse från allmän synpunkt som jord- och skogsbruk."

Stycket med rubriken "Vattenkraft" på sidan 21 bör kompletteras med meningen: "Med rådande osäkerhet avseende Sveriges elproduktion, med särskilt avseende på situationen i södra Sverige, borde samtliga möjligheter till lokal kraftproduktion kunna ligga till grund för klassning som KMV, kraftigt modifierat vatten, med därtill hörande konsekvenser avseende miljökvalitetsnormer och krav på anpassningar."

Sista stycket på sidan 23 under rubriken "Tillstånd" beskriver bedömningen av huruvida anläggningar med urminnes hävd ska anses behöva söka om omprövning eller nyprövning av sitt miljötillstånd. Under framtagandet av NAP har vid upprepade tillfällen vid samråd uttalats av såväl HaV som Länsstyrelser att urminnes hävd ska anses ligga till grund för omprövning, ej nyprövning. I stycket tolkas detta alltför snävt och ett stort ansvar läggs på anläggningens ägare att reda ut vilka delar av verksamheten som ska bedömas ingå i urminnes hävd och vilka som ska anses kräva nyprövning. Detta är en felaktig tolkning och vi anser att detta stycke ska strykas i sin helhet och att urminnes hävd ska anses som ett tidigare tillstånd för nuvarande verksamhet och att omprövning ska vara huvudregeln. Om länsstyrelsen anser annat så måste det motiveras och således utredningsskyldigheten ligga på den starkare parten, länsstyrelsen.

I stycket "Vattentillgång och framtida klimat" som börjar på sidan 25 bör kompletteras med ett stycke som konstaterar att prognostiserade framtida nederbördsvariationer kommer ställa större krav på vattenreglering med användning både för vattenhållning och reglering av större nederbörds mängder. Se konstaterande under punkten 4.5. i Delförvaltningsplan för södra östersjön.

Under rubriken: "Generella förhållningssätt och hänsyn till kulturmiljön" anser vi att det ska ändras. Kulturmiljön behöver likställas med naturmiljön och därmed anser vi att det åligger länsstyrelsen att göra den analys som efterfrågas av verksamhetsutövaren. Det vill säga: Kulturmiljöns karaktärsdrag, värde och känslighet för påverkan, eventuell skyddslagstiftning eller utpekanden som rör kulturmiljön, hur planerade åtgärder anpassats till kulturmiljövärdena på platsen, hur åtgärderna kommer att påverka kulturmiljövärdena på platsen och, om det är relevant, inom ett större område, hur värden inom riksintresse påverkas, om sådant berörs av åtgärderna samt hur behovet av anpassning till kulturmiljön värderats i relation till andra intressen i området

Förbundet tycker det är bra att rapporten tar upp att kulturmiljö ska ingå som en aspekt i bedömningen. Jord- och skogsbruk är samhällsviktiga verksamheter som också bör vara en del i bedömningen. Klimatförändringarna kommer att kräva en ökad krisberedskap för brand. Behovet av vattenreglering kommer troligtvis att öka, med hänsyn till förväntade större variationer av nederbörd och torka. Fritt strömmande vatten innebär även att invasiva arter får lättare att sprida sig.

Förbundet vill också framföra att regeringen menar att utrivning ska vara undantagsfall och att möjligheten att klassa en vattenverksamhet som kraftigt

modifierat vatten (KMV) ska användas. I regeringens prop 2017/18:243 sägs: ”De möjligheter att ställa mindre långtgående krav som följer av EU-rätten till förmån för samhällsnyttiga verksamheter ska utnyttjas fullt ut vid till exempel meddelande av miljö kvalitetsnormer och andra föreskrifter samt vid beslut om klassning av vattenförekomster.” Om en vattenförekomst har väsentligt förändrad fysisk karaktär, fördämning, kanalisering m.m. ska detta leda till en prövning av om vattenförekomsten ska klassas som KMV.

Länsstyrelsens svar och kommentarer Jordägarförbundet

Miljö kvalitetsnormerna (MKN) som redogörs för i nulägesbeskrivningen är beslutade och omfattas inte av regeringens överprövning av Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram. Åtgärdsprogrammet är nu beslutat och MKN som redovisas i nulägesbeskrivningen är aktuella.

Angående text i nulägesbeskrivningen om kraftigt modifierade vatten (KMV) har länsstyrelsen strukit delar av texten. Detta eftersom utpekande av KMV endast gäller för vattenförekomster. I Vege ås vattenförekomster finns ingen NAP-anläggning och frågan om KMV är därför inte relevant. Möllarps säteri ligger i ett biflöde som är klassat som övrigt vatten och inte som en vattenförekomst.

Angående synpunkter om att kulturmiljö värden och samhällsviktiga vattenreglerande funktioner i nulägesbeskrivningen bör ta större plats så har länsstyrelsen gjort en rimlighetsavvägning. En avvägning mellan omfattningen av de utredningar och underlag som redovisas i samverkansunderlaget, jämfört med omfattningen av de miljöanpassningar som bedöms behövas för att uppfylla kraven för moderna miljö villkor. Vidare hänvisar länsstyrelsen till syftet med samverkan enligt 42 b § förordning (1998:1388) om vattenverksamhet: att inför prövning av berörda verksamheter sammanställa det underlag som behövs för att verksamheter ska kunna förses med moderna miljö villkor på ett sätt som innebär största möjliga nytta för vattenmiljön och en effektiv tillgång till vattenkraftsel. Vidare anges under 42 b § samma förordning att samverkan ska ske i den omfattning som länsstyrelsen bedömer vara lämplig med hänsyn till syftet med samverkan, antalet verksamheter som berörs, den berörda prövningsgruppens storlek och förutsättningarna i övrigt.

Trots det som anges ovan bedömer länsstyrelsen att samverkan om den nationella planen är en bra plattform för att så långt som möjligt redogöra för och diskutera olika förhållningssätt och värderingar, så att behoven av miljöanpassningsåtgärder är förankrade i ett helhetsperspektiv för

avrinningsområdet. Möllarps säteri är ett strömkraftverk som saknar reglerbidrag. Eftersom miljöanpassningarna inte bedöms påverka kulturmiljö eller vattenreglerande funktioner nämnvärt har länsstyrelsen i nulägesbeskrivningen valt att fokusera på de värden som i största grad bedöms påverkas av miljöanpassningarna. Vad gäller övriga av er lyfta samhällsviktiga verksamheter har eventuell påverkan på skogliga värden tagits upp under rubriken "Nyckelbiotoper i skogen". Avrinningsområdets jordbruksverksamhet ligger till grund för att Vattenmyndigheterna i sitt åtgärdsprogram för södra Östersjön för förvaltningscykel 4 beslutat om ett undantag för att nå miljö kvalitetsnormen "God ekologisk status" med tidsfrist satt till 2033. Angående ett större framtida behov för vattenreglering, krisberedskap för brand, påverkan från invasiva arter anser länsstyrelsen att det bästa skyddet mot klimatförändringar och andra antropogena miljöproblem är stabila ekosystem och ekosystemtjänster, och att man därav bör prioritera att värna om och återställa viktiga vattenmiljöer och främja biologisk mångfald.

Angående synpunkter om att samtliga möjligheter för lokal kraftproduktion i södra Sverige borde kunna ligga till grund för klassning av KMV anser länsstyrelsen att detta bör ställas i proportion till anläggningarnas faktiska betydelse för elproduktion och elberedskap. Genom samverkan ger länsstyrelsen stöd åt verksamhetsutövare i arbetet med att ta fram och redovisa uppgifter om anläggningars produktion och betydelse för elberedskap, och informerar om att dessa uppgifter är viktiga att ha med sig inför prövning i domstol, men det yttersta ansvaret för att kunna redovisa dessa uppgifter åligger verksamhetsutövaren.

Angående urminnes hävd ser länsstyrelsen ingen anledning till att göra några större ändringar i texten under rubriken "Tillstånd", och anser att det är viktigt för verksamhetsutövaren att beakta frågan om hela anläggningen omfattas av urminnes hävd. Texten har uppdaterats med länsstyrelsens synpunkter på de uppgifter som verksamhetsutövaren hittills har redovisat som belägg för hävd. Se vidare remissen ovan från Kammarkollegiet och länsstyrelsen svar, som belyser varför det är viktigt med belägg för olika anläggningsdelars historia. Länsstyrelsen har vidare lagt till ett ytterligare avsnitt rubricerat "Lagstiftning" för att förtydliga hur detta kan tillämpas vid prövning av vattenkraftanläggningars hävd.

Angående hänsyn till kulturmiljö och bedömning av påverkan anser länsstyrelsen att det är verksamhetsutövaren som har det yttersta ansvaret att redovisa vilka kulturmiljövärden som kan komma att beröras och hur åtgärder ska kunna utformas för att ta nödvändig hänsyn. Trots det har länsstyrelsen bedömt att det är av stort

värde att skapa ett så gott utgångsläge för kulturmiljöhänsyn i kommande processer som möjligt och har därför genomfört ett omfattande inventerings- och värderingsarbete. I nulägesbeskrivningen har länsstyrelsen beskrivit ramarna för hur kulturmiljön bör betraktas samt presenterat de olika källor till kunskap om kulturmiljön som finns tillgängliga, bland annat riksintressen, fornminnesinformation, Värdefulla vatten, Skånes kulturmiljöprogram m.m. All denna information kan behöva användas och vägas samman. Den huvudsakliga källan till kunskap om de individuella miljöerna finns dock i de fördjupade inventerings- och värderingsrapporterna. Att sammanfatta detta omfattande material enkom för nulägesbeskrivningen skulle vara ett stort arbete av tveksamt värde, och länsstyrelsen ser inte problemet med att materialet finns tillgängligt som separata rapporter. Länsstyrelsens bedömning av miljöanpassningarnas påverkan på kulturmiljön framgår av bilaga 3.

Verksamhetsutövaren har det yttersta ansvaret för miljöpåverkan från sin verksamhet, vilket inkluderar och att ha kunskap om sin miljöpåverkan i enlighet med kunskapskravet i 2 kap 2§ MB. I sin ansökan om moderna miljövillkor är verksamhetsutövaren skyldig att redogöra för sin verksamhet i enlighet med bland annat 22 kap 1§ MB. Sveriges domstolar har tagit fram en beskrivning av processen för NAP samt information om vad en ansökan bör innehålla³⁶.

Angående möjlighet för klassning av KMV har HaV har i sina direktiv till länsstyrelserna ansett att samverkansprocesserna inte är det forum där statusklassning och miljö kvalitetsnormer (inkl. KMV och mindre stränga krav) ska diskuteras. Detta eftersom det i första hand är en del av den vattenförvaltningsprocess som Vattenmyndigheterna ansvarar för. Om det däremot framkommer underlag i samverkansprocessen som visar att status eller norm sannolikt är felaktigt ska Vattenmyndigheten underrättas om detta.

Länsstyrelsen har uppdaterat sammanfattningen av nulägesbeskrivningen med text och figur om kulturmiljövärden för att ge mer utrymme för samt balansera prövningsgruppens olika intressen. Länsstyrelsen har även lagt till en underrubrik om lagstiftning under rubriken vattenkraft, för att förtydliga hur lagstiftning kan tillämpas vid prövning av anläggningars hävd. Delar av texten om KMV har tagits bort. Synpunkter om grunder för klassning av KMV, möjlighet för lokal kraftproduktion, utredningsansvar beträffande urminnes hävd, framtidsutsikter gällande vattenreglering och vattenhållning, och framställningen av

³⁶ [Moderna miljövillkor - Nationella planen - Sveriges Domstolar](#) besökt 2022-11-03

avrinningsområdets jord- och skogsbruk och övriga av er lyfta samhällsviktiga verksamheter föranleder inga ändringar i nulägesbeskrivningen. Länsstyrelsens bedömning av miljöanpassningars påverkan på kulturmiljön framgår av bilaga 3.

Slut på Bilaga 2 Remissammanställning Nulägesbeskrivning Vege å.

Bilaga 3 Analys och förslag på miljöanpassningar för Möllarps säteri i Vege ås avrinningsområde

Innehåll

BILAGA 3 ANALYS OCH FÖRSLAG PÅ MILJÖANPASSNINGAR.....	54
1 INLEDNING.....	55
1.1 Verksamhetsutövarens bidrag till analysen.....	56
2 MÖLLARPS SÄTERI.....	57
2.1 Miljökvalitetsnormerna.....	58
2.2 Referensförhållanden.....	59
2.3 Behov av funktionsvillkor och uppföljning av skyddsåtgärdernas funktion.....	60
2.4 Bästa möjliga teknik.....	60
2.5 Kulturmiljö.....	60
2.6 Övriga övergripande frågor.....	61
3 ANALYS.....	62
3.1 Länsstyrelsens syn på behov av miljöanpassningar vid fortsatt drift.....	62
3.2 Verksamhetsutövarens syn på miljöanpassningarna.....	63
3.3 Länsstyrelsens syn på miljöanpassningarna.....	64
3.4 Frågor som bör ingå i den detaljerad utformningen av ansökan.....	64
3.5 Effekter av miljöanpassningarna.....	65

1 Inledning

Länsstyrelsen har lett samverkan för prövningsgruppen för Vegeåns avrinningsområde som en del i arbetet med den nationella planen för moderna miljövillkor för vattenkraften (NAP). Samverkan har pågått sedan hösten 2021 med uppstart av arbetet och första kontakt med verksamhetsutövaren samt framtagandet av en nulägesbeskrivning över avrinningsområdet. Nulägesbeskrivningen har varit ute på remiss och diskuterats på ett samverkansmöte med verksamhetsutövaren, kommuner, myndigheter samt intresseorganisationer. Nulägesbeskrivningen är en bred beskrivning och redogörelse av de värden som finns i avrinningsområdet med koppling till vattenkraft. I Vegeåns avrinningsområde är Möllarps säteri den enda anläggningen anmäld till NAP.

Syftet med detta dokument är att inför verksamhetsutövarens ansökan till domstol analysera behovet av miljöanpassningar, redovisa de förslag på miljöanpassningar verksamhetsutövaren har tagit fram samt att ge länsstyrelsens syn på föreslagna åtgärder och kvarstående frågor. Analysen bygger vidare på nulägesbeskrivningen och för en god förståelse av analysen bör läsaren även ha tillgång till det dokumentet. Länsstyrelsen har valt att avgränsa analysen till att fokusera på den berörda anläggningen. Inom vattensystemet finns dock fler artificiella hinder som redovisas i nulägesbeskrivningen, vilka kommer att ingå i länsstyrelsens ordinarie arbete med restaurering och tillsyn.

I detta dokument analyseras behovet av miljöanpassningar utifrån miljö kvalitetsnormer (MKN) för vatten och statusklassning enligt Vatteninformationssystem Sverige (VISS), de värden som redovisats i nulägesbeskrivningen samt vad verksamhetsutövarna tagit upp under samverkan. Utgångspunkten i analysen av vilka miljöanpassningar som kan bli aktuella är att säkerställa att verksamheten:

- Inte ska försämra statusen för relevanta kvalitetsfaktorer.
- Inte ska äventyra att gällande miljö kvalitetsnormer nås.
- Inte ska försvåra möjligheterna att uppnå respektive upprätthålla en gynnsam bevarandestatus för berörda arter som finns upptagna i artskyddsförordningen.
- Inte ska försvåra möjligheterna att uppfylla Sveriges åtaganden gällande ål inom ramen för EU:s ålförordning.
- Mildra eventuell negativ påverkan på övriga vattenmiljövärden.
- Mildra eventuell negativ påverkan på andra allmänna intressen till exempel kulturmiljö och reglerkraft.

I samverkan har verksamhetsutövaren för vattenkraftverket, intresseorganisationer, myndigheter och kommuner deltagit och bidragit med sin kunskap om vad som är viktigt att ta hänsyn till vid miljöanpassningen av vattenkraften. I figur 1 visas en schematisk bild över samverkansprocessen och detta dokument är en redovisning av stegen analys och förslag.

Figur 1. Schematisk bild över de olika stegen i den regionala samverkansprocessen.

De olika stegen i samverkan följer Havs- och vattenmyndighetens (HaV) vägledning för hur en samverkansprocess generellt kan genomföras. På grund av skillnader mellan avrinningsområden i antal vattenkraftverk, storleken på vattenkraftverk samt olika miljövärden är det lämpligt att anpassa omfattningen av samverkan till det aktuella avrinningsområdet.

1.1 Verksamhetsutövarens bidrag till analysen

I samband med arbetet att ta fram analysen har länsstyrelsen genomfört två samverkansmöten med verksamhetsutövaren varav ett fältbesök. Vid mötena har verksamhetsutövaren haft möjlighet att ge sin bild av verksamhetens miljöpåverkan samt möjlighet att diskutera behovet av miljöanpassningar med länsstyrelsen. Mötena har dokumenterats med tjänsteanteckningar som verksamhetsutövaren har haft möjlighet att yttra sig över. Länsstyrelsen har baserat på dessa möten och kommunikation med verksamhetsutövaren tagit fram förslag på miljöanpassningar. De förslag på miljöanpassningar som framförts i samverkan är inte bindande.

Länsstyrelsen fortsätter gärna dialogen med verksamhetsutövaren kring den detaljerade utformning av åtgärder, uppföljning, flödesfördelningar eller annat som berör ansökan. Verksamhetsutövaren uppmanas kontakta Länsstyrelsen om denne önskar fortsatt dialog kring ansökan framöver.

2 Möllarps säteri

Möllarps säteri är ett litet kraftverk i ett litet biflöde till Vege å och är den enda NAP-anläggningen i Vege ås avrinningsområde. Platsen har varit brukad sedan 1300-talet och består av en anläggning med flera dammar som omger huvudbyggnaden, med en liten kraftstation vid ett dammutlopp. Dammar som ligger i anslutning till huvudbyggnaden hör till anläggningen medan dammar/våtmarker i omnejd har tillkommit på senare år, se figur 2.

Figur 2. Möllarps säteri med omkringliggande dammar och våtmarker. Dammar i anslutning till huvudbyggnaden hör till anläggningen medan dammar/våtmarker i omnejd (utmarkerade med blå punkter) har tillkommit på senare år. Information om anläggningsår, syfte och stödform är hämtat från SMHI:s karttjänst "Anlagda våtmarker" <http://vattenwebb.smhi.se/wetlands/>, besökt 2022-10-26

Tillrinningen till anläggningen kommer i bitvis kulverterade vattendrag från områdena runt Duveke och Axelvold. I VISS är dock endast det vattendrag som rinner från Duveke till Möllarp utsatt som ett övrigt vatten och benämns felaktigt som Axelvoldsbäcken. Felet har rapporterats till webbredaktörer och kommer att uppdateras i VISS. I dagsläget saknas många uppgifter om anläggningen, inkluderat passerbarheten vid dammarna, fallhöjd, slukförmåga och flödesförhållanden. Verksamhetsutövaren har uppgett att det är ett pågående arbete att utreda dessa uppgifter.

I tabell 1 sammanfattas en del av informationen i nulägesbeskrivningen som berör anläggning. Det saknas information om vilka fiskarter som finns i avrinningsområdet uppströms anläggningen och om platsen historiskt sett har utgjort ett naturligt vandringshinder (se vidare under rubrik 2.2 Referensförhållanden). Det råder därför viss osäkerhet om vilka fiskarter som tidigare har kunnat vandra uppströms anläggningen. Verksamhetsutövaren har under samverkan uppgett att bland annat abborre och gädda fångats uppströms anläggningen.

Tabell 1. Sammanfattning av miljöinformation vid Möllarps säteri, hämtat från nulägesbeskrivningen.

Berörda miljö kvalitetsfaktorer för vattenförekomsten VEGE Å:Hallabäcken-Källa	Skyddade områden	Fiskarter fångade vid elfisken i Vege å	Kulturmiljö-inventering
Måttlig ekologisk status Måttlig konnektivitet	Inget som direkt påverkar anläggningen	Abborre, elritsa, lax, mört, nejonöga (obestämd), ål, öring	Högt kulturhistoriskt värde

2.1 Miljö kvalitetsnormerna

Inom vattenförvaltningen, Sveriges arbete med EU:s vattendirektiv, har vattenförekomsten VEGE Å:Hallabäcken-Källa nedströms Möllarps säteri måttlig ekologisk status. Målsättningen, den så kallade miljö kvalitetsnormen (MKN), är generellt att vattenförekomster ska uppnå minst god ekologisk status senast 2027. I beslutad förvaltningscykel 3 finns för VEGE Å:Hallabäcken-Källa ett mindre strängt krav kopplat till kvalitetsfaktorn näringsämnen för påverkan från jordbruk, med tidsundantag att god status ska ha uppnåtts senast 2033. På webbsidan

Vatteninformationssystem Sverige (VISS)³⁷ finns information om alla vattenförekomster inklusive statusbedömningar och tidsundantag.

Länsstyrelsens syn på behovet av miljöanpassningar utgår ifrån MKN och den statusklassning som redovisas i VISS. Behovet av åtgärder kompletteras sedan med vad länsstyrelsen ser behov av för att leva upp till övriga punkter redovisade i inledningen till detta dokument. Kriterierna för klassning av god ekologisk status samt för de olika kvalitetsfaktorerna och parametrarna finns i Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om klassificering och miljökvalitetsnormer avseende ytvatten (HVMFS 2019:25)³⁸.

Tillrinningsområdet för Möllarps säteri är klassat som ett övrigt vatten i VISS och ingår därför inte i statusklassningen. Anledningen till att delavrinningsområdet inte klassats som en vattenförekomst är att det ansetts vara för litet. Delavrinningsområdet utgörs av två mindre bäckar som båda rinner till dammar vid Möllarps säteri varifrån vatten leds vidare till kraftstationen. Anläggningens påverkan på MKN är begränsad eftersom anläggningen endast påverkar flödet mellan dessa bäckar och Vege å. Anläggningen kan dock genom vattenreglering påverka den hydrologiska regimen och hydromorfologin i vattenförekomsten nedströms, vilket även kan påverka viktiga biotoper för fisk. Anläggningen utgör även ett vandringshinder för ål och möjligtvis andra fiskarter, men att ta med i beräkning är att platsen historiskt sett förmodligen har utgjort åtminstone ett partiellt naturligt vandringshinder.

2.2 Referensförhållanden

I detta dokument används begreppet referensförhållandet med samma definition som i 1 kap 3 § HVMFS 2019:25 och som lyder: "Tillstånd i form av biologiska, allmänna fysikalisk, kemiska och hydromorfologiska funktioner och strukturer som en ytvattenförekomst uppvisar vid ingen eller mycket liten mänsklig påverkan. Referensförhållande kan fastställas specifikt för ytvattenförekomsten eller för typer av ytvattenförekomster." Referensförhållandena vid Möllarps säteri är dock svåra att bedöma då platsen varit bebodd och påverkad av människan under mycket lång tid. Under den långa tid som platsen och vattnet har brukats har den formats av människan genom att det flyttats en hel del sten, och detta gör det svårt att slå fast vad som är referensförhållandena på platsen. Höjdskillnaden vid anläggningen är

³⁷ [VEGE Å:Hallabäcken-Källa - Vattendrag - VISS \(lansstyrelsen.se\)](#) besökt 2022-10-26

³⁸ [Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om klassificering och miljökvalitetsnormer avseende ytvatten; \(lansstyrelsen.se\)](#) besökt 2022-11-04

dock flera meter och troligtvis har det, enligt länsstyrelsens bedömning, varit åtminstone ett partiellt vandringshinder historiskt sett.

2.3 Behov av funktionsvillkor och uppföljning av skyddsåtgärdernas funktion

Skyddsåtgärder som vidtas vid verksamheter och villkor som föreskrivs har till syfte att avhjälpa en del av den negativa miljöpåverkan som en verksamhet, i detta fall ett vattenkraftverk, medför för vattendraget. Hur långtgående krav som ställs på miljöanpassningar och vilka villkor som föreskrivs beror på vilken påverkan verksamheten har. För att säkerställa att de miljöanpassningar som verksamhetsutövaren ansöker om fungerar som planerat behövs normalt sett uppföljning. I det fall det är relativt enkla miljöanpassningar som utförs enligt bästa möjliga och väl beprövad teknik kan det finnas fall då uppföljning inte är nödvändigt.

2.4 Bästa möjliga teknik

I miljöbalken framgår det att alla som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd ska vidta åtgärder för att förebygga, hindra eller motverka skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. För den som bedriver yrkesmässig verksamhet ska bästa möjliga teknik användas (2 kap. 3 § miljöbalken). Bästa möjliga teknik utgör utgångspunkten för att bedöma frågan om vilka skyddsåtgärder och försiktighetsmått som ska krävas. Därefter ska en avvägning ske enligt skälighetsregeln i 2 kap. 7 § miljöbalken. Havs och vattenmyndigheten har gett ut en vägledning om bästa möjliga teknik för fisk- och faunapassager³⁹.

2.5 Kulturmiljö

Länsstyrelsen har i sin värdering av kulturmiljön bedömt att Möllarps säteri har ett högt kulturhistoriskt värde baserat på att miljön utgör en tydlig kvarn- och gårdsmiljö med lång historisk hävd i landskapet. Värdebärande beståndsdelar i miljön utgörs av att kvarnverket och maskineriet i kvarnen är kvar och att alla beståndsdelar i kvarnmiljön, förutom kvarndammen, finns kvar.

I nulägesbeskrivningen finns en genomgång av kunskapsläget kring befintlig kulturmiljö samt information om riksintresse för kulturmiljö, regionalt särskilt värdefulla kulturmiljöer och information om hur värderingen av den enskilda anläggningens kulturmiljövärde är gjord.

³⁹ [Vägledning för fisk- och faunapassager - Vattenkraft och arbete i vatten - Havs- och vattenmyndigheten \(havochvatten.se\)](https://havochvatten.se) besökt 2022-11-04

Under samverkan har länsstyrelsen studerat möjligheter och förslag till miljöanpassning av Möllarps säteri utifrån de slutsatser som dragits vid kulturmiljöinventeringarna. Länsstyrelsen anser att utifrån det som diskuterats hitintills förefaller miljöanpassningarna inte utgöra någon betydande risk att negativt påverka kulturmiljön under förutsättning att det inte krävs markåtgärder.

Inventeringsrapporterna utgör ett bra underlag för att utforma och bedöma effekterna av miljöanpassningar med hänsyn till kulturmiljövärden på platsen. Eftersom miljöanpassningarna och dess detaljerade utformning ännu inte är fastställda kan behov av ytterligare kunskapsunderlag visa sig längre fram. Verksamhetsutövaren ansvarar i så fall för att ta fram kompletterande underlag.

2.6 Övriga övergripande frågor

När det gäller risken för översvämning är arbetet med miljöanpassningar ett bra tillfälle för verksamhetsutövarna att samtidigt se över sin dammsäkerhet samt anläggningens underhållsbehov. Länsstyrelsens bedömning är att dammsäkerheten för prövningsgruppen Vege å 95_1 inte utgör en betydande fråga. Dammsäkerheten hanteras därför inte inom denna samverkan, men det är en viktig fråga för verksamhetsutövarna att ha med sig framöver.

Enligt 28 kap. 13 § miljöbalken får förbud mot fiske inom ett visst område meddelas i samband med beslut om anordningar för att främja fisket eller för att förebygga skador på fisket. I Naturvårdsverkets (samt Havs- och vattenmyndighetens) handbok (2008:5) *Vattenverksamheter* anges att det inom anslutande områden till fiskvägar eller i samband med andra åtgärder för att främja fisket är lämpligt att införa fiskeförbud. Länsstyrelsen bedömer att det därför kan vara skäligt med förbud mot fiske vid vissa platser där miljöanpassningar vidtas.

3 Analys

3.1 Länsstyrelsens syn på behov av miljöanpassningar vid fortsatt drift

Länsstyrelsens syn på behovet av miljöanpassningar utgår ifrån miljökvalitetsnormerna och den statusklassning som redovisas i Vatteninformationssystem Sverige ([VISS](#)), samt övriga värden redovisade i nulägesbeskrivningen. Länsstyrelsen har bedömt att miljöanpassning av Tjäppamöllan inte bör utgöra någon betydande risk att negativt påverka kulturmiljön.

Länsstyrelsen anser att det är rimligt att fokusera på ål som ensam målart. Detta baseras å ena sidan på delavrinningsområdets ringa storlek uppströms anläggningen, som inte bedöms bidra i någon större grad till konnektiviteten inom Vege ås avrinningsområde, å andra sidan på att platsen historiskt sett förmodligen utgjort åtminstone ett partiellt naturligt vandringshinder. De mindre dammar och våtmarker som finns uppströms och i anslutning till anläggningen, samt i anläggningens omnejd, kan dock utgöra viktiga uppväxtplatser för ål i det i övrigt ganska sjöfattiga avrinningsområdet.

Ål bedöms att med stor sannolikhet ha kunnat passera platsen vid Möllarps säteri historiskt sett. Detta eftersom Vege å har ett ålbestånd och eftersom ålyngel kan passera nästan alla naturliga vandringshinder, inkluderat mycket branta hinder. Därför är det viktigt att vid Möllarps säteri skapa passerbarhet i uppströms och nedströms riktning för ål. Det är viktigt att det finns möjligheter för ålen att passera dammarna som är kopplade till anläggningen i uppströms och nedströms riktning. I naturfåran från turbinen till den anlagda våtmarken nedanför finns behov av att alltid hålla ett visst vattenflöde så att fåran inte torkar ut.

Nedan punktats vilka typer av krav och villkor länsstyrelsen ser behov av utifrån miljövärden, skyddade områden samt referensförhållande.

- Funktionskrav för upp- och nedströms passerbarhet för ål förbi anläggningen inklusive de dammar som historiskt sett tillhört anläggningen
- Villkor som säkerställer tillräckliga flöden i olika anläggningsdelar så att de har erforderlig funktion under olika vattenförhållanden, och säkerställer en god anlockning
- Villkor kring driften av anläggningen

Länsstyrelsen har under samverkan gett exempel på miljöanpassningar som troligtvis skulle kunna lösa behoven av miljöanpassningar:

- Ålyngelledare och åtgärder för anlockning (utöver att det behöver finnas ålyngelledare kan det behövas åtgärder som gör det möjligt för ålen att hitta till ålyngelledare)
- Fiskanpassat galler vid turbinintag samt flyktöppningar och avledare för nedströms passage med ål som målart
- Anpassad drift av anläggningen
- Tillräckliga flöden behöver avledas för att säkerställa funktion i anordningar för uppströms respektive nedströms passage, naturfåra samt anlockning till ålyngelledare

Dammarna som historiskt sett tillhör anläggningen har inte varit uppe för diskussion i samverkansmöten med verksamhetsutövaren, men länsstyrelsen vill tillägga att ål behöver ha möjlighet att passera dessa. Hur det ser ut vid de övriga senare anlagda dammarna/våtmarkerna är okänt för länsstyrelsen, men miljöanpassningar här kan förmodligen ha enklare utformning då det inte finns turbindrift att ta hänsyn till. Senare anlagda dammar/våtmarker är inte aktuella för prövning inom NAP men är föremål för länsstyrelsens ordinarie arbete med restaurering och tillsyn. Länsstyrelsen anser att översyn av såväl NAP-anläggning som intilliggande dammar/våtmarker i syftet passerbarhet för ål kan samordnas på grund av en stark koppling, men också för att med insatserna uppnå största möjliga nytta och kostnadseffektivitet, med minsta möjliga störning på kulturmiljö och omgivning.

3.2 Verksamhetsutövarens syn på miljöanpassningarna

Verksamhetsutövaren har i samverkansmöten med länsstyrelsen inte tagit någon officiell ställning till anläggningens fortsatta drift. Verksamhetsutövaren är i uppstartsarbetet med utformningen av miljöanpassningarna och vid samverkansmöten och annan kommunikation har exempel på miljöanpassningar för att lösa passerbarhet i uppströms och nedströms riktning för ål diskuterats.

Verksamhetsutövaren har börjat titta på miljöanpassningar, bland annat utformning av ålyngelledare, men väntar med att uttala sig om vilka miljöanpassningar man går vidare med tills man hunnit utreda alternativen samt ta i beaktande hur de påverkar verksamheten. Verksamhetsutövaren uppger dock att man inte är negativ till att genomföra miljöanpassningar.

3.3 Länsstyrelsens syn på miljöanpassningarna

Länsstyrelsen bedömer att det finns goda förutsättningar att skapa fria vandringsvägar förbi anläggningen för målarten ål. Arbetet med att ta fram den detaljerade utformningen pågår och det finns relativt gott om tid fram till prövning. Utformningen av miljöanpassningarna är upp till verksamhetsutövaren under förutsättning att de tillgodoser de redovisade behoven av miljöanpassningar och genomförs med bästa möjliga teknik samt håller över tid.

Länsstyrelsen ser positivt på att miljöanpassningar kan genomföras utan påverkan på eller med mycket begränsad påverkan på kulturmiljön. Tillkomst av ålyngelledare bedöms inte påverka kulturmiljön negativt. Under förutsättning att miljöanpassningarna inte kräver markingrepp finns det inte behov av att pröva miljöanpassningarna mot kulturmiljölagen. Om det skulle krävas markingrepp behöver ett separat samråd ske med länsstyrelsens kulturmiljöenhet enligt 2 kap 10§ KML.

3.4 Frågor som bör ingå i den detaljerad utformningen av ansökan

- Funktionskrav för upp- och nedströms passerbarhet för ål.
- Villkor om erforderliga flöden för att säkerställa funktion för anordningar för uppströms respektive nedströms passage samt anlockning.
- Detaljerad och slutlig utformning av miljöanpassningarna.
- Villkor kring anläggningens drift.
- Faktiska flödesförhållanden vid Möllarps säteri. Detta är en förutsättning för att konkreta och realistiska villkor ska kunna formuleras, som verksamhetsutövaren behöver kunna följa och redovisa för att motivera under vilka flödesförhållanden som anläggningen får drivas.
- Information om vattenkraftverket har några för elberedskapen viktiga förmågor samt beskrivning av om och hur kraftverket är anslutet till elnätet och dess betydelse för det lokala elnätet.
- För att eventuella markingrepp ska kunna prövas enligt kulturmiljölagens (KML) 2 kapitel ska ett separat samråd ske enligt 10§ 2 kap KML med länsstyrelsens kulturmiljöenhet

Länsstyrelsen fortsätter gärna att diskutera dessa frågor och verksamhetsutövaren får gärna kontakta länsstyrelsen för fortsatt diskussion inför prövning i domstol.

3.5 Effekter av miljöanpassningarna

Naturmiljö

Under förutsättning att de föreslagna miljöanpassningarna för ål kan genomföras bedömer länsstyrelsen att anläggningen inte riskerar påverka möjligheten att uppnå god ekologisk status i den nedströms liggande vattenförekomsten.

Miljöanpassningen bidrar till att skydda den akut hotade ålen och har potential att stärka ålbeståndet i Vege ås avrinningsområde genom att tillgängliggöra ett uppväxthabitat för ål och möjliggöra nedströmsvandring.

Elproduktion

Konsekvenserna för elproduktionen av miljöanpassningar kan inte bedömas av länsstyrelsen i dagsläget eftersom verksamhetsutövaren inte lämnat konkreta förslag på miljöanpassningar. Det saknas också uppgifter om flöden på platsen och hur flödesfördelning skulle komma att påverkas av miljöanpassningarna. Men eftersom de miljöanpassningar som diskuterats skulle ha en mycket begränsad påverkan på den fysiska anläggningen samt rådande flödesförhållanden, är det dock sannolikt att befintlig elproduktion, så som den föreligger idag, inte skulle påverkas nämnvärt av miljöanpassningarna.

Kulturmiljö

Effekter på kulturmiljön kan slutligt bedömas först när ett färdigt förslag föreligger men utifrån de miljöanpassningar som diskuterats bör de kunna genomföras utan påverkan på kulturmiljön.

Slut på Bilaga 3 Analys och förslag på miljöanpassningar för Möllarps säteri i Vege ås avrinningsområde.

Bilaga 4 Remissammanställning Analys och förslag på miljöanpassningar för Möllarps säteri i Vege ås avrinningsområde

Följande har yttrat sig över remissen

Skåne-Blekinge Jordägarförbund
Svenska kraftnät

Skåne-Blekinge Jordägarförbunds/Sveriges Jordägarförbunds (förbundets) yttrande

I avsnitt 2.2 står det att referensförhållanden svåra att bedöma då platsen har varit bebodd och påverkad av människor under mycket lång tid, samt att höjdskillnaden vid anläggningen innebär att det historiskt är ett partiellt vandringshinder. Förbundet delar den uppfattningen.

I avsnitt 2.5 Förbundet delar uppfattningen att Möllarps säteri har ett högt kulturhistoriskt värden, men anser att det inte enbart kan läggas på verksamhetsutövaren att ta fram kompletterande underlag.

Länsstyrelsen skriver att analysen enbart gäller bara kraftstationen, men menar att ål behöver ha möjlighet att passera dammarna. Förbundet undrar vad Länsstyrelsen menar med det?

Länsstyrelsen skriver i följebrevet, att man inte ska ta upp samma som tidigare, men förbundet vill, trots detta framföra att KMV ska användas och att det är en mycket märklig ordning att prövningar är igång, när riktlinjerna för bedömningen av KMV inte är klar och remissen för vägledning för bedömning av annat sätt inte är klara. De remissvaren ska vara inskickade senast den 28/2 2022.

Förbundet vill återigen ta upp att regeringen beslutat att överpröva Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram för Miljökvalitetsnormer som ligger till grund för klassningen. Med hänsyn till att överprövning kommer att ske anser vi att ärendet ska förklaras vilande till dess ett aktuellt åtgärdsprogram är beslutat. Förbundet vill även påtala att med hänsyn tagen till förutsättningarna med påtaglig mänsklig påverkan på hydrologisk regim och morfologi, naturliga och tillverkade vandringshinder samt marginell nytta för vandrande arter så förefaller åtgärder som

syftar till ökad konnektivitet mycket tveksamt i förhållande till nyttan. Dessutom har vattendragen idag höga värden som riskerar att påverkas av de föreslagna åtgärderna.

Med anledning av detta och övriga synpunkter ovan och tidigare anfört föreslår förbundet att hanteringen av ärendet avbryts och tas upp igen när korrekt klassning är utförd. Därefter kan rimliga åtgärder föreslås då det säkerligen blir tydligt att konnektiviteten då inte behöver åtgärdas. Riksdagen har tydligt uttalat att synen på vattenlandskapen och vattenförvaltningen ska omfatta alla värden, verksamheter och intressen i vattenlandskapen, inom ramen för vad som medges av EU:s vattendirektiv och som förespråkas respektive krävs till följd av europeiska landskapskonventionen (ELK) och Århuskonventionen. I vattendirektivet står miljön i stort, rekreationsintressen och andra verksamheter av väsentlig betydelse från allmän synpunkt t.ex. kulturmiljöintresset, industri, bostäder och jordbruk i centrum för att uppmärksammas, tas hänsyn till och kunna utvecklas. Utrymmet finns enligt EU:s författning och Riksdagens beställning är att detta ska utnyttjas.

Förbundet anser att möjligheten till förklaring av vattenförekomster som KMV (Kraftigt modifierat vatten) enligt 4 kap. 3 § vattenförvaltningsförordningen ska utnyttjas, i enlighet med regeringens proposition 2012/18:243.

Länsstyrelsens svar och kommentarer Jordägarförbundet

Länsstyrelsen anser att det är bättre att hantera avvägningar mellan olika miljönyttor och vad som är rimliga åtgärder med rimlighetsavvägning enligt MB 2 kap § 7 än att utreda möjligheterna att klassa ett övrigt vatten som KMV. Möllarps säteri ligger i litet vattendrag som är klassat som övrigt vatten och det saknas många grundläggande uppgifter om såväl hydrologi, morfologi och ekologi. Det skulle krävas ett omfattande utredningsarbete för att Vattenmyndigheten skulle kunna ta ställning till utpekande av KMV och det är heller inte alls säkert att det skulle leda till mindre stränga miljökrav för Möllarps säteri.

Länsstyrelsen har tagit fram en nulägesbeskrivning av miljön i stort, inkluderat värden som kan utvecklas jämfört med värden som kan komma att påverkas i och med miljöanpassning av vattenkraft. Länsstyrelsen har utifrån denna beskrivning kommit med förslag på miljöanpassningar. Underlaget har anpassats till vad länsstyrelsen anser är rimligt att kräva både i fråga om undersökning av nulägesförhållanden och förslag på miljöanpassningar. I och med storleken på föreslagna miljöanpassningar samt åtgärdernas natur kan länsstyrelsen inte dela Jordägarförbundets syn om att det finns risker att föreslagna miljöanpassningar skulle påverka vattendragets befintliga höga värden.

Länsstyrelsen har uppdaterat samverkansunderlaget med sammanfattande information om kulturmiljövärden i avrinningsområdet. Det riksintresse för friluftslivet som finns utpekade inom Vegeåns avrinningsområde finns med i samverkansunderlaget sedan tidigare. Länsstyrelsen har uppdaterat underlaget med en ny figur under rubriken "Riksintressen" där utpekade riksintressen framgår. Länsstyrelsen anser att föreslagna miljöanpassningar inte utgör någon påverkan på miljön i stort inkluderat rekreation, bostäder och industri, vilket är anledningen till att dessa aspekter inte tas upp i "Analys och förslag på miljöanpassningar". Vad gäller jordbruksverksamhet har det haft och fortsatt har en stor påverkan på avrinningsområdets status och åtgärdsbehov, och ligger till grund för Vattenmyndigheternas beslut om att miljö kvalitetsnormen "god ekologisk status" för vattenförekomsten VEGE Å:Hallabäcken-Källa fått ett mindre strängt krav med tidsfrist och inte behöver uppnås försen 2033.

Miljö kvalitetsnormerna (MKN) som redogörs för i nulägesbeskrivning och analys är beslutade och omfattas inte av regeringens överprövning av Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram. De MKN som redovisas är nu beslutade och aktuella.

Länsstyrelsen anser att det är verksamhetsutövaren som har ansvaret att beskriva sin anläggning i samverkansprocessen och senare i sin ansökan om moderna miljö villkor. När det gäller dammarna/våtmarkerna vid Möllarps säteri anser länsstyrelsen att det saknas uppgifter om passerbarhet och vilka vattenanläggningar som, direkt eller genom andra vattenanläggningar, är tekniskt sammankopplade med varandra och som har ett miljö- och verksamhetsmässigt samband. Med andra ord, vilka vattenanläggningar som ska anses utgöra en och samma verksamhet enligt 11 kap 6 § andra stycket miljöbalken är oklart. Därför behöver verksamhetsutövaren i sin ansökan om moderna miljö villkor redogöra för vilka dammar som tillhör vattenkraftsanläggningen och vilka som utgör ett problem för ålvandring förbi anläggningen och, i det fall problem föreligger, hur detta kan åtgärdas.

Verksamhetsutövaren är ansvarig för sin anläggning och länsstyrelsen har bistått med ett gediget kunskapsunderlag avseende kulturmiljöer. Om ytterligare utredningar behöver göras åvilar kostnad och ansvar verksamhetsutövaren.

Länsstyrelsen anser bara att det är troligt att det varit ett naturligt partiellt vandringshinder vid Möllarps säteri. Saken är inte utredd men länsstyrelsen anser att det vore orimligt att kräva att verksamhetsutövaren utreder frågan då det både kan vara svårt att komma fram till ett definitivt svar samt troligen skulle spela begränsad roll för valet av miljöanpassningar i det enskilda fallet.

Inkomna synpunkter om vilka dammar/våtmarker som omfattas av NAP har föranlett ändringar i nulägesbeskrivning och analys, där länsstyrelsen utvecklat avsnitten om vilka dammanläggningar som bedöms tillhöra NAP-anläggningen och som därmed omfattas av prövning för moderna miljövillkor, samt vilka dammar/våtmarker som tillkommit under senare år. Inkomna synpunkter om kulturmiljöhänsyn, klassning av KMV och miljö kvalitetsnormer föranleder inga ändringar i ”Analys och förslag på miljöanpassningar”.

Svenska kraftnäts yttrande

I både nulägesbeskrivningen och analysen saknas information om vattenkraftverket förutom information om klass och årsproduktion. För att kunna bedöma miljöåtgärders påverkan på vattenkraften behövs mer information. Svenska kraftnät ser att det saknas information om vattenkraftverken har några för elberedskapen viktiga förmågor. Avrinningsområdet är inte speciellt utpekade av Svenska kraftnät som viktigt för elberedskapen, förmågor kan dock finnas även i andra avrinningsområden och bör undersökas. Det saknas även en beskrivning på hur kraftverken är anslutna till elnät och dess betydelse för det lokala elnätet.

Dammsäkerhet behöver alltid beaktas i samverkansprocessen men särskilt om det finns dammanläggningar med dammar i dammsäkerhetsklass. Tidigt i samverkansprocessen bör man därför uppmärksamma vilka dammanläggningar som har dammar i dammsäkerhetsklass. Denna omständighet bör beaktas under hela samverkansprocessen och kan påverka vilka miljöåtgärder som bör föreslås.

Länsstyrelsens svar och kommentarer Svenska kraftnät

Länsstyrelsen har uppdaterat nulägesbeskrivningen under rubriken ”Vattenkraft” och analysen under rubriken ”Möllarps säteri”, med ytterligare information om vattenkraftverket och verksamhetsutövarens utredningsbehov avseende anläggningens omfattning och eventuella betydelse för elberedskapen. Verksamhetsutövaren har uppgett att elproduktionen inte är så stor så att de säljer el ut på nätet.

Under samverkansprocessen hjälper länsstyrelsen och remissinstanser verksamhetsutövaren med att definiera vilka frågor som är viktiga inför prövning i domstol, vilka uppgifter som är viktiga att redovisa i och med prövning, vilka olika intressen som finns inom avrinningsområdet och som är viktiga att ta hänsyn till; särskilt intressen knutna till rinnande vatten, vattenkraft, miljöanpassning,

elproduktion och elberedskap samt kulturmiljövärden. Det yttersta ansvaret med att ta fram information om vattenkraftverket samt bedöma hur miljöåtgärder kommer påverka vattenkraftverket ligger dock på verksamhetsutövaren. Länsstyrelsen har informerat verksamhetsutövaren om att man gärna fortsätter att diskutera dessa frågor och att verksamhetsutövaren gärna får kontakta länsstyrelsen för fortsatt diskussion inför prövning i domstol.

Dammsäkerheten är en viktig fråga för verksamhetsutövarna att ha med sig och samverkansprocessen för arbetet med miljöanpassningar är ett bra tillfälle för verksamhetsutövarna att samtidigt se över sin dammsäkerhet samt underhållsbehov. För prövningsgruppen Vege å 95_1 har länsstyrelsen bedömt att dammsäkerheten inte utgör en betydande fråga.

Slut på Bilaga 4 Remissammanställning Analys och förslag på miljöanpassningar för Möllarps säteri i Vege ås avrinningsområde.

Bilaga 5 Ordlista

Avbördning

Ett mått på hur mycket vatten som per tidsenhet passerar genom en tvärsnitt av ett vattendrag. Jämför med begreppet vattenföring.

Anlockning

Det som gör att fisken hittar/attraheras av ingången till en passage.

Avrinningsområde

Ett avrinningsområde kan bestå av flera delavrinningsområden. Ett avrinningsområde avgränsas ytterst av en ytvattendelare och omfattar både markytan och ytan av det begränsande områdets sjöar. All avrinning från området har ett gemensamt utlopp vid en given punkt i ett vattendrag.

Bassängtrappa

Kammartrappa, en uppströmspassage bestående av flera bassänger bestående av överfall, sidoöppningar (slitsränna), eller bottenöppningar mellan bassängerna.

Beräknat högsta flöde

Det högsta möjliga flödet för ett vattendrag. Flödet modelleras fram genom att kombinera värsta scenario för kritiska faktorer såsom regnmängd, snösmältning, hög markvattenhalt och fyllnadsgrad i vattenmagasin. Flödet beräknas enligt "Riktlinjer för bestämning av dimensionerande flöden för dammanläggningar (utgåva 2015)".

Bestämmande sektion

En sektion i ett vattendrag där det finns ett tydligt samband mellan vattenstånd och vattenföring. En bestämmande sektion utgörs av en tröskel som är en avgränsande förhöjning av botten i ett vattendrag eller vid ett sjöutlopp. Vattenståndet nedströms en bestämmande sektion påverkar inte vattenståndet uppströms sektionen.

Biflöde

Ett vattendrag som mynnar ut i ett annat större (överordnat) vattendrag.

Drivvattenföring

Vattenflödet som passerar genom en turbin.

Dämningsgräns

I ett regleringsmagasin strävar man efter att reglera vattennivån mellan dämningsgränsen och sänkningsgränsen där dämningsgränsen är den högsta nivån. Om vattennivån når över dämningsgräns finns ofta bestämmelser för hur tappning ska hanteras.

Dämningsgränsen

Bestäms när tillstånd för vattenverksamheten ges.

Effekt

Beskriver energiomvandling per tidsenhet. Effekt betecknas ofta med bokstaven P från engelskans power, och kan bland annat yttra sig i form av ett värmeflöde eller arbete. SI-enheten för effekt är watt (W), där en watt motsvarar en energiomvandling på en joule per sekund ($P=J/s$).

Ekologisk status

Är en övergripande bedömning av olika biologiska, fysikalisk-kemiska och hydromorfologiska kvalitetsfaktorer sammanvägs. Kvalitetsfaktor är en övergripande nivå av flera underliggande parametrar. Exempel på en kvalitetsfaktor är morfologiskt tillstånd som är en sammanvägning av flera underliggande parametrar. Olika kvalitetsfaktorer speglar olika miljöproblem. Se vidare vattendatabasen VISS.

Fallhöjd

Avståndet mellan dammens vattenyta och den ursprungliga vattendragets vattenyta nedströms dammkonstruktionen.

Fiskanpassade fingaller

Galler vars utformning liksom hydrauliken i anslutning till gallret särskilt anpassats för att avleda fisk.

Flyktöppning

Öppningen som fiskarna styrs mot i sin nedströmsvandring med hjälp av en avledare.

Huvudavrinningsområde

Sverige har 116 huvudavrinningsområden. Ett huvudavrinningsområde har ett huvudvattendrag och ett antal biflöden. Det är i regel minst 200 km² stort och har sin utloppspunkt i havet. Numreringen börjar i norr med 1 Torneälven och slutar med 112 Enningdalsälven på gränsen mellan Sverige och Norge.

Huvudvattendrag

Det största vattendraget i ett avrinningsområde. Har i varje sammanflödespunkt större avrinningsområden än tillkommande vattendrag. Vid flera tillflöden till en sjö räknas det största tillflödet som huvudvattendrag.

Hydrologi

Vetenskapen om vattnet i naturen, dess förekomst, cirkulation och fördelning. Hydrologin studerar de olika faserna och processerna i den hydrologiska cykeln. Hydrologisk regim Beskriver hur människan har påverkat växter och djur genom regleringar av vattenflöden i vattendrag och ändrade vattenstånd i sjöar.

Hydromorfologiska kvalitetsfaktorer

Är ett samlingsnamn för Konnektivitet, Hydrologisk regim och Morfologiskt tillstånd. Hydromorfologiska kvalitetsfaktorer beskriver och ger ett mått på mänsklig påverkan på växter och djurs livsmiljöer. De beskriver vilka förutsättningar som växter och djur har att nå god ekologisk status.

Inlöp

Ingång och del av stigrännan som är placerad i vattendraget, vanligtvis längs stranden i syfte att trygga fiskvandring.

Insteg

Ingången nedströms till en passagelösning för uppströmsvandrande fisk.

Karakteristisk vattenföring

En uppsättning vattenföringsparametrar som används för att karaktärisera hydrologin i en punkt i ett vattendrag. Vanliga parametrar är, högsta högvattenföring (HHQ), medelhögvattenföring (MHQ), medelvattenföring (MQ), medellågvattenföring (MLQ), lägsta lågvattenföring (LLQ) och återkomsttider ex 50-, 100-års flöde.

Klunkning

Temporär ökning av flödet för att anlocka fisk. Sker vanligtvis i naturfåran.

Konnektivitet

Ger ett mått på hur vandringshinder som har skapats av människan påverkar växter och djurs möjligheter att vandra/sprida sig mellan olika sjöar och vattendrag. Exempel på sådana vandringshinder är regleringsdammar, dammfundament eller fellagda vägtrummor.

Korttidsreglering

Vattenreglering som momentant avviker kraftigt från den naturliga avbördningen.

Kraftverksdamm

Konstruktion för att dämna upp vatten i ett magasin för produktion av vattenkraft.

Kraftverksmagasin

Uppdämt vatten i vattendrag eller sjö som används till kraftproduktion. Magasinets volym är den vattenvolym som finns mellan sänkingsgräns och dämningensgräns.

Kritisk strömning

Den hastighet vid vilken strömmande vatten (långsamflytande) vatten övergår i stråkande (forsande) vatten.

Lägsta lågvattenföring (LLQ)

Lägsta uppmätta eller beräknade flödet.

Markavvattning

Markavvattning är ett samlingsnamn för de metoder som används för att leda bort vatten. Exempel på markavvattning är dikning, vattenavdelning, invallning och täckdikning.

Minimitappning

Det vattenflöde som enligt tillstånd alltid minst ska tappas. Minimitappningen kan gälla nedströms kraftverkets utlopp eller i naturfåran/torråran och detta specificeras i beslut/dom.

Medelhögvattenföring (MHQ)

Ett medelvärde av varje års högsta dygnsvattenföring.

Medellågvattenföring (MLQ)

Medelvärdet av varje års lägsta dygnsvattenföring.

Medelvattenföring (MQ)

Medelvärdet av dygnsvattenföringen under en längre period av år.

Miljö kvalitetsnorm

För vatten beskriver den kvalitet en så kallad vattenförekomst ska ha nått vid en viss tidpunkt. Huvudregeln är att alla vattenförekomster ska uppnå det som inom vattenförvaltning kallas god status. För vatten som inte uppnår god status har vattendelegationerna i många fall beslutat om en tidsfrist från 2027 till 2045 beroende på prövningsår inom NAP. Då har vattenmyndigheterna bedömt att det är tekniskt omöjligt eller orimligt dyrt att genomföra åtgärder för att förbättra kvaliteten tidigare än så. God ekologisk potential) och mindre strängt krav kan tillämpas för de vattenförekomster som är påverkade av s.k. klass 1-kraftverk och som bidrar till Sverige balans- och reglerkraft.

Målart

Art som prioriteras vid utformning av passagelösningen.

Naturfåra

Den ursprungliga vattendragsfåran där vattnet rann naturligt innan vattenkraftverket byggdes, men som genom avledningen av vattnet till kraftverket får en kraftigt minskad vattenföring.

Naturlik fiskväg/fiskpassage

En fiskväg bestående av naturliga material och som efterliknar ett naturligt vattendrag.

Nolltappning nedströms kraftverkets utlopp

När inget vatten släpps fram genom kraftverket eller regleringsdammarna.

Omlöp

En naturlig vattenpassage som löper runt hindret.

Passageeffektivitet

Hur stor andel av de organismer som lockats in i fiskpassagen/faunapassagen som också lyckas passera hela fiskpassagen/faunapassagen uppströms.

Pegel

Instrument som används vid mätning av vattenstånd. I sin enklaste form är det en graderad skala som avläses manuellt.

Regleringsmagasin

Naturlig eller konstgjord sjö för reglering av vattenföringen i ett vattendrag. Se även kraftverksmagasin.

Regleringsvolym

Den del av ett kraftmagasin som avgränsas nedåt av sänkingsgränsen och uppåt av dämningens gräns.

Sjöreglering

Mänsklig påverkan på vattenståndet i en sjö (höjning eller avsänkning) för olika ändamål. De största intressenterna av sådana åtgärder är t ex. jordbruket, vattenkraften, vattenförsörjningen och sjöfarten.

Skibord

Öppning i en damm för avbördning av vatten där tröskeln till skibordet är belägen i nivå med eller strax ovanför dämningens gräns. Syftet med skibordet är att hindra vattnet att stiga över dammkrönet.

Skyddade områden

Skyddade områden ska i första hand uppfylla de mål och kvalitetskrav som följer av respektive direktiv och dess implementering i svensk lagstiftning. Därefter, i den mån det inte motverkar dessa krav, ska de uppfylla de krav som följer av vattenförvaltningsförordningen. Tillämpning av undantag och förklarande av kraftigt modifierat vatten (KMV) får inte hindra eller äventyra att mål eller kvalitetskrav där bevarandet eller förbättrandet av vattnets status har betydelse för aktuellt skyddsobjekt.

Slitsränna

Bassängtrappa med en eller båda sidorna öppna för passage mellan bassängerna.

Slukförmåga

Maximalt flöde som kan passera genom en turbin.

Smolt

Lax- eller öringunge som växt färdigt på den ursprungliga uppväxtplatsen i vattendraget och har påbörjat sin vandring till ett nytt uppväxtområde, till exempel havet för lax och havsöring eller en sjö eller stort sel för vandringsöring.

Spill

Vatten som släpps från dammanläggning, antingen på grund av att flödet i vattendraget överskrider kraftverkets slukförmåga eller för att tillgodose en fastställd minimivattenföring i naturfåran nedströms dammen.

Starksimmande arter

Arter med förmåga att simma mot strömmen i höga strömhastigheter. Lax är ett exempel på en simstark art, men simförmågan är också storleksberoende. Generellt ökar simkapaciteten linjärt med längden på fisken.

Svagsimmande arter

Arter som har svårt att simma mot strömmen vid höga strömhastigheter. Många av de sjölevande arterna klassas som simsvaga.

Stryk

Samma som ramp. En rampliknande konstruktion vanligen bestående av sten och grus för att skapa en strömsträcka upp mot dammkrönet. Åtgärden är bara praktiskt tillämpbar vid dammar med låg höjd.

Stråkande vatten

När vattnets strömhastighet överskrider den kritiska strömningshastigheten. Även kallat forsande vatten.

Strömkraftverk

Vattenkraftverk som drivs så att drivvattenföring tillsammans med övrig avbördning i stort följer tillrinningen.

Sänkningsgräns

I ett regleringsmagasin strävar man efter att reglera vattennivån mellan dämningens gräns och sänkningsgränsen där sänkningsgränsen är den lägsta nivån.

Sättar

Brädor som placeras ovanpå eller bredvid varandra för att dämna och reglera vattennivån. Genom att ta bort eller sätta dit brädor kan man sänka eller höja vattennivån.

Tappning

Det vattenflöde som släpps från en sjö som är reglerad.

Tappningsstrategi

En strategi som anger hur tappningen från en sjö eller regleringsmagasin ska skötas.

Teknisk fiskväg/fiskpassage

En icke naturlig fiskväg, bestående av någon form av byggnadsverk, vanligtvis i betong eller trä.

Torråra

Den normalt ursprungliga vattendragsåran, som efter kraftverksutbyggnad erhåller ett kraftigt begränsat flöde och i vissa fall helt torrläggs. Kan också kallas naturåra.

Tröskel

Avgränsande förhöjning i vattendrag eller sjöutlopp. Se även bestämmande sektion.

Upptröskling

En naturlig upphöjning som utgörs av block och stenar som skapar en ny sluttande botten och byggs upp i höjd med hindret.

Utskov

Öppning i damm för utflöde av vatten.

Vattendom

En juridisk handling som utgör beslut och tillstånd för en vattenverksamhet.

Vattenförekomst

Är en administrativ indelning av sjöar och vattendrag som används inom vattenförvaltningen. Statusen på varje vattenförekomst bedöms och publiceras på i Vatteninformationssystem Sverige (VISS). Sjöar är ofta en egen vattenförekomst och större vattendrag delas in i flera vattenförekomster. För varje vattenförekomst fastställs också en miljökvalitetsnorm som beskriver vad som ska uppnås och till vilket år.

Vattenföring

Ett mått på hur mycket vatten per tidsenhet som passerar genom en tvärsnitt av vattendraget. I Sverige används enheten m³/s eller l/s.

Vattenhushållningsbestämmelser

Bestämmelser kring hur vattnet ska tappas ur en sjö eller regleringsmagasin eller kring hur vattennivån i en sjö eller regleringsmagasin får variera.

Vattenkraft

Elproduktion med vattenkraftverk. I ett vattenkraftverk utnyttjar man höjdskillnaden mellan två vattennivåer. Vatten från den högre nivån strömmar genom en turbin som börjar rotera. Turbinen driver en generator som omvandlar vattnets energi till elektricitet. I en transformator ökas spänningen i elektriciteten så att den kan transporteras ut på ledningar till konsumenterna.

Vattenreglering

Åtgärd för ändring av vattenföringen i ett vattendrag eller avbördningen från en sjö (indirekt vattenståndet) till förmån för utvinnande av vattenkraft, vattenförsörjning och torrläggning m.m.

Vattenverksamhet

Vattenverksamhet är benämningen på i princip alla verksamheter och åtgärder som med syfte att förändra vattnets djup eller läge, avvattnar mark, leder bort grundvatten eller ökar grundvattenmängden genom tillförsel av vatten.

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Sammanställning av information och samråd kring naturmiljö, kulturmiljö och elproduktion inför miljöanpassning av vattenkraft i Vege å.

Under 2021 och 2022 har Länsstyrelsen Skåne lett samverkan för prövningsgruppen 95_1 Vege å där ett vattenkraftverk är anmält till den nationella planen för omprövning av vattenkraft (NAP). Möllarps säteri har ett högt kulturhistoriskt värde som tidstypisk för 1800-talet med komplett, välbevarad kvarnmiljö och moderna inslag väl inkluderade. Anläggningen är ett strömkraftverk utan reglerbidrag som ligger i ett litet biflöde högt upp i avrinningsområdet, på en plats som sannolikt varit naturligt svårpasserad för fisk, historiskt sett. Eftersom Vege å har ett ålbestånd, och eftersom ålyngel kan passera nästan alla naturliga vandringshinder, har ål med stor sannolikhet kunnat passera platsen. Länsstyrelsen har bedömt att det med relativt enkla åtgärder är möjligt att genomföra miljöanpassningar som möjliggör passerbarhet för ål, utan påverkan på kulturmiljön och med sannolikt liten påverkan på elproduktionen, som är begränsad och oregelbunden.

**Länsstyrelsen
Skåne**

www.lansstyrelsen.se/skane